DANSUL MILIOANELOR

Comedie în cinci acte

1922

PERSONAJELE

CAMIL VALONIDY, ziarist, 30 ani
SWARZ, bancher, 60 ani
PĂSĂRICĂ, pictor, 40 ani
COSTEL EMILIAN, avocat, 35 ani
COMISARUL
FRANÇOIS
LIZI
COCO

Agenţi, invitaţi, lăutari, delegaţia epiroţilor

ACTUL I

În odaia lui Camil Valonidy, modestă, dar împodobită cu tablouri de cel mai recent impresionism, Camil e singur și se simte bine.

CAMIL : Ah ! ce frumoasă e viața ! Ce frumoasă !... Am mîncat bine, acuma mă întind pe canapeaua asta... așa !... Acum aprind o țigare, pui piciorul peste picior, și odihnește-te, băiatule, gustă viața ! Ce bună e și singurătatea, cîteodată ! (*Ia o carte și citește.*)

Oh ! temps suspends ton vol ! Et vous, heures propices,
Suspendez votre cours !
Laissez-nous savourer... (*S-aud bătăi în ușă.*)

Hait ! Se putea !! S-a dus dracului odihna ! Cine e ?

LIZI : Eu, Lizi !

CAMIL : A-ha ! Intră ! (*Lizi intră și s-apropie de el afectuoasă.*) Stai dragă... sărută-mă, dar nu mă deranja ! Sînt la ora mea favorită, și cel mai mic deranj îmi otrăvește viața pentru toată ziua ! (*Lizi îl sărută prudent.*) Iartă-mă că nu te sărut și eu, dar mi-am așezat capul așa de bine pe perna asta, încît dacă l-aș mișca, m-ar apuca amețelile ! Stai ! Stai dragă. Răsfoiește și tu o carte... sau lucrează, dacă ai lucrul cu tine... Eu tocmai am ceva de citit... Te jenează dacă citesc tare ? (*Citește.*)

Oh ! temps suspends ton vol ! Et vous, heures propices,
Suspendez votre cours !

Laissez-nous savourer... (Văzînd că Lizi dă semne de nerăbdare :)

Ce e dragă, de ce te răsucești așa ?... Nu-ți place Lamartine ?

LIZI : Ba-mi place, dar acum nu-mi arde de el... Voiam să stăm puțin de vorbă.

CAMIL : Spune, dragă, vorbește... dar să nu fie lung, nici prea impresionant !

LIZI : Nu așa, Camil ! (*Solemn* :) avem lucruri serioase de vorbit !

CAMIL (*plîngător*) : Nu ! a nu !... Mi-e groază de lucruri serioase... Tocmai băui cafeaua adineauri. Mi-era așa de bine ! Le-om vorbi altă dată, zău așa...

LIZI : Nu altă dată... acum !... De vreo două săptămîni mă tot amîni... Acuma însă trebuie să m-asculți, fiindcă e vorba de viitorul meu.

CAMIL (*resemnat*) : Așa ?... Atuncea spune... te-ascult...

LIZI (*definitiv*) : Camil, răspunde-mi : ce ai de gînd cu mine ?

CAMIL (*apărîndu-se*) : Ah ! nu așa ! Vorbește calm, fără tragedie ! Să nu luăm lucrurile în tragic, zău... Sînt alte dureri, mult mai mari, în omenire. În China, mor oamenii de foame, cu zecile de mii... În Indii, ciuma face ravagii spăimîntătoare... Cutremure de pămînt devastează înfloritele provincii tibetane, iar Guadalquivirul, revărsat, distruge satele Spaniei invincibile... Așadar... vorbește liniștit, și mai ales nu te plimba de colo pînă colo, fiindcă mă amețește...

LIZI : Situația noastră nu poate să mai meargă așa. Trăiesc într-o nesiguranță omorîtoare... Ce fac eu pe lumea asta, ce mă fac eu mîine, ce rost am în viață ? De însurat nu vrei să te însori cu mine...

CAMIL : Știi, dragă, că eu sînt contra căsătoriei, din principiu : este o instituție medievală și anacronică... ți-am spus de mult lucrul ăsta, ce dracu !

LIZI : Da, știam și tocmai de aceea, nici nu-ți reproșez. Dar vezi, eu vreau să-mi fac un rost pe lume, și tu nici nu mă lași să plec, și nici la un loc cu mine nu vrei să stai...

CAMIL : Vezi ce crudă ești, vezi ?... Cum am să te las să pleci ? Tu știi cît te iubesc de mult, știi că ești singurul meu prieten, singura ființă care ține la mine pe lumea asta !? Cum vrei să mă despart de tine ?!

LIZI : Atuncea de ce nu vrei să ne mutăm la un loc, să trăim împreună ?...

CAMIL : Vezi cum nu mă-nțelegi tu pe mine !... Dar asta înseamnă să ne furăm libertatea unul altuia !... Tu știi ce planuri mari am eu... Cum le-aș putea realiza, cu mîinile legate ? Nu, dragă, eu trebuie să mă mișc... să dau din mîini. Am nevoie de toată vremea și de toată fantezia mea... mai tîrziu, da, înțeleg și eu. Cînd îmi vor fi reușit măcar două-trei lovituri, și voi avea destui bani ca să pot închiria un apartament mai ca oamenii, *à la bonheur !...* Te iau la mine, te fac stăpîna casei, am și eu apartamentul meu... ai și tu pe al tău... Nu ne jenăm reciproc... Dar așa ? Unde vrei să stăm ? În odăița asta, unde abia mă pot mișca eu însumi ? Și apoi, mai pot primi oameni aicea, cu tine de față ? Tu știi cam cine vine la mine, și știi că afacerile mele sînt cam delicate... Lumea se ferește de prea mulți martori...

LIZI : Dragă, cu ce chirie plătesc eu, cu ce plătești tu aici, am putea lua de acuma un apartament mai mărișor... aș fi și eu sigură că n-ai să-mi dai cu piciorul, într-o bună zi...

CAMIL : Oh ! femeile ! femeile ! Ce-ncăpățînate ! Poți să le spui de o mie de ori un lucru, ele tot ce au apucat țin !... Nu-nu-nu ! Nu mă mut de aicea decît în apartament de 30.000 lei pe an. Am jurat ! Mă-nțelegi ?

LIZI : Ei, de cînd tot îl așteptăm apartamentul de 30.000 lei pe an !... Numai eu știu !

CAMIL : Așteaptă ! Mai așteaptă ! Și nu mă descuraja, pentru Dumnezeu, nu mă descuraja !... Eram așa de mulțumit adineauri ! Mîncasem bine, mă întinsesem și eu nițel, cu sufletul plin de bucurie... Aveam parcă o presimțire bună... Mi se părea că ziua de azi e ziua mult așteptată și uite, tu vii să-mi omori tot entuziasmul ! ah ! femeile !

LIZI : Ei, iartă-mă, na ! Și acum spune : ai ceva speranțe ?

CAMIL : Și încă ce speranțe ! Ne-am pricopsit, fetițo, ne-am pricopsit !

LIZI : Ai numai așa o presimțire — sau și oarecari asigurări ?

CAMIL : Presimțire am pentru vreo două-trei afaceri. Pentru una, însă, sînt aproape sigur.

LIZI : Care ?

CAMIL : Ei las-acum ! Nu mă mai descoase ! Precis nu știu nici eu care !

LIZI : Vezi ! Vezi ! Și adineauri spuneai că sînt prietenul tău cel mai bun... și nu-mi spui nimic ! Acuma te ferești de mine. Dac-așa o să facem noi casă împreună, mai bine nu-mi mai făgădui nimic... nu-ți mai cer nimic... Mă duc... (*Plînge.*) Oh ! Doamne ! Doamne !

CAMIL : Ci las', acuma, plînsul, frate ! Nu mă mai tulbura. Tu știi că lacrimile îmi merg la inimă și mă înduioșează... și cînd sînt înduioșat nu fac două parale ! De ce nu vrei să mă înțelegi ? Ai avut încredere în mine doi ani, mai așteaptă încă două săptămîni, că n-ai să mori !...

LIZI : Zău Camil ! La ce să mai trăim cu așteptări și cu speranțe ? Uite, eu m-am gîndit că e mai bine să renunțăm la comori. Cu visul lor ne omorîm viața. Îți pierzi vremea, ești mereu enervat...

CAMIL : Da' de unde ai scos că sînt enervat ? Dimpotrivă, sînt foarte liniștit. Privesc lumea de pe canapeaua asta... și așa cum stau întins, găsesc opera creatorului vrednică de toată stima și considerația !

LIZI : Ba ești enervat, știu eu... Te agiți mereu... Nu-ți prieste nici somnul, nici mîncarea... Și apoi, toate „afacerile" astea ale tale mie mi se par cam deocheate.

CAMIL : Ce ?

LIZI : Ei da, deocheate ! Lumea, în care te învîrtești tu, nu-mi place... Tot felul de indivizi suspecți, tot felul de combinații, care nu suportă lumina zilei ! Poți să mă crezi proastă ca o gîscă, dar atîta cît pricep și eu, am văzut că ce faci tu nu e vrednic de tine !...

CAMIL : Atuncea sînt un bandit !? Un asasin, un fel de francmason, ce sînt ?

LIZI : N-am spus asta. Tu ai un suflet curat, dar mi se pare că n-ai destul... cum să zic... destul echilibru moral... Da, da... nu-ți dai seama de gravitatea unui lucru... Te joci cu focul... Iscălești polițe pe care nu le poți plăti...

Umbli cu acte de-ale altora, mai știu eu... În sfîrșit, faci lucruri care frizează codul penal, na !...

CAMIL : *Merci !* Și asta se cheamă minte de femeie deșteaptă ! Se cunoaște că nu cunoști subtilitățile meseriei de ziarist ! Eu sînt un echilibrist de forță, dragă. Umblu pe sîrmă, e drept, dar îmi cunosc meșteșugul !...

LIZI : Vezi să n-o pățești într-o bună zi, și să cazi !

CAMIL : Nu mi-e frică ! La capătul sîrmei pe care dansez eu, sînt milioanele !

LIZI : Eu aș zice mai bine să renunți la ele, zău așa... Uite, eu am vîndut căsuța din Slatina... 100.000. Cu banii ăștia ne-am înfiripa și noi un interior frumușel și am fi asigurați un an-doi... Ai putea să scrii în toată liniștea... lucruri frumoase, curate. Și dac-am avea noroc să ne pricopsim vreodată, cu atît mai bine, dacă nu...

CAMIL : *Jamais de la vie,* suflete ! Ai o inimă de aur, dar nu pot să primesc sacrificiul tău... și nici pe al meu... Ce, crezi că mă mulțumesc eu cu atîta ? Eu vreau să strălucesc, dragă... Trage la scară, *chauffeur !* François, servește dineul, și o mie de trandafiri... Eu vreau să am tablouri și statui și covoare cărămizii, și feciori cu pantaloni scurți... Eu nu pot să trăiesc ca un cocoșat, dragă ! Am visurile mele... Talent de scriitor n-am, știu prea bine, de aceea vreau să lansez scriitori de talent, vreau să descopăr pictori necunoscuți și muzicanți geniali... să zică lumea că și-n România sînt mecenați, nu numai la Viena și la greci. Vreau să fiu un fel de ministru *des Beaux Arts,* numit pe viață ! Cam așa ceva — nu un pîrlit de gazetar, cu o mie de lei pe lună, și fără nici o perspectivă... Înțelesu-m-ai femeie ? *Oh ! toi que j'eusse aimée, oh ! toi qui le savais ?!*

LIZI : Te înțeleg prea bine, dar cum ? Cum o să se întîmple minunea asta ?

CAMIL : De ce-mi ceri probe ? De ce mă silești să vorbesc Dalilo ? Mizerabilă femeie biblică, de ce vrei să-mi smulgi secretul ?

LIZI : Dar te asigur, dragă, nu vreau să-ți smulg nici un secret...

CAMIL : Nu ? Atunci ascultă ! *(Confidențial :)* Tu citești *Amurgul* cîteodată ?

LIZI : Doar... cînd publici tu ceva în el...

CAMIL : Ei bine, zilele astea am publicat niște articole pe care tu nu le-ai citi, fiindcă nu sînt iscălite cu numele meu. Le-am iscălit „Caron", știi, barcagiul care transportă sufletele-n iad... Ei bine, acest Caron modern duce o campanie infernală contra casei de bancă „Swarz și Alabastru". Și anume, dă pe față, în fiecare zi, cîteva afaceri cam suspecte ale patronilor. Întîi puțin le-a păsat domnilor Swarz și Alabastru de campania mea. Mai tîrziu însă, cum se îngroșa gluma, au început să tremure, fiindcă ziarul *Amurgul*, adică subsemnatul Caron, are în mînă niște acte autentice, prin care banca e grozav compromisă... Ieri a apărut articolul cu amenințarea... Citește și tu. *(Pe cînd Lizi parcurge foaia :)* Nu acolo, citește sfîrșitul, care e cu litere mai groase...

LIZI *(citind)* : „În numărul nostru de mîine, vom publica, în facsimile, un act autentic care dovedește cu vîrf și îndesat lipsa de scrupule a casei «Swarz și Alabastru». Deocamdată, ne mărginim a anunța că în acest act se vorbește și de un fost ministru, actualmente membru în consiliul de administrație al acestei bănci, precum și un important personagiu din finanța germană..." Nu-nțeleg nimic...

CAMIL : Nimic ? Nimic ?

LIZI : Nu... Cine e fostul ministru ?

CAMIL : Ei vezi, ăsta e marele secret ! Dacă apare copia actului, o să fie mare scandal... Da' scandal mare, nu așa !

LIZI : Și o să apară ?

CAMIL : Știu eu... Asta e treaba lui Swarz...

LIZI : Cum treaba lui ?

CAMIL : Firește ! I-am trimis azi un sol, să ne-mpăcăm. Dacă e om deștept o trimite și el pe cineva la mine, ori vine singur, să facem tranzacția. Ce mai încoa și-ncolo : dacă mi-aduce una sută mii lei, îi dau actul și las campania baltă... Ne-am pricopsit, puiule, ne-am pricopsit... *(O apucă de gît, și sare vesel prin casă.)*

LIZI *(oprindu-l)* : Ia stai... ia stai nițel...

CAMIL : Iar ești serioasă, frate ? Iar vezi lucrurile în negru ?

LIZI : Ce să-ți fac ? Mie nu-mi pare de loc curată treaba asta... mi-e frică... Cine știe ce se poate întîmpla ?

CAMIL : Ce se poate întîmpla dacă și eu și onorabilul o să fim mulțumiți ?

LIZI : Știu eu ? vreo încurcătură...

CAMIL : Nimic ! Nu mi se-ntîmplă nimica prost... Am luat toate măsurile... Anunțăm la gazetă că actul era fals, iar direcția pune o notiță : „Regretăm campania dusă în ziarul nostru împotriva onorabilei case «Swarz și Alabastru» și în același timp anunțăm că reporterul nostru Caron a fost dat afară, fiindcă se servea de acte false..." ! Caron se compromite, nu eu ! Să-i ceară socoteală cititorii pe lumea cealaltă, cînd i-o trece gîrla...

LIZI : Camil ! Camil ! Mă înspăimînți... Nu înțeleg nimic din tot ce-mi spui și totuși mi se pare că e ceva nedemn de tine, ceva foarte primejdios...

CAMIL : Ei, lasă bocelile ! Nu mai face iar tragedie ! Subtilități de ziarist... tu nu le-nțelegi... așa e cu gazetăria, nu știi ? Te duce la orice, cu condiția să ieși din ea...

LIZI : Ca s-ajungi la Văcărești — *merci !*...

CAMIL : Ce-mi vorbești mie de lucruri sinistre ? Pentru mine nu există decît Văcăreștii de la Tîrgoviște :

Urmașilor mei Văcărești
Las vouă moștenire
Creșterea limbei românești
Și-a patriei cinstire !

Nu mă descuraja. Pentru Dumnezeu ! Ți-am mai spus o dată, nu mă descuraja. Am nevoie de toată majestatea mea, nu-nțelegi ? Dintr-un moment într-altul, aștept vizita onorabilului bancher Swarz... Căci trebuie să vie ! Stai să-mi iau poza necesară : Cu Lamartine în mînă și aerul visător... Auzi ? Pași pe scară ca-n romane !... La revedere Lizi, ne vedem diseară la masă *(Atent :)* Ascultă !... *(Ca și cum ar citi dintr-o carte :)* Silueta demnă a bogatului financiar s-aude pe scară : văd niște pași grei, grei de atîta aur... Căci buzunarele lui sînt încărcate de aur... gura noului Cresus e căptușită cu aur... și sufletul său e de aur... Își șterge ghetele de diamant, ușa se deschide și... *(S-aud bătăi în ușă. Lizi e foarte emoționată.)* Intră !... *(A intrat Păsărică, pictor sărac, cel mai lamentabil aspect de boem.)*

LIZI *(decepționată)* : A, tu erai ! *(Se-ntoarce cu dispreț.)*

CAMIL (*continuă tonul de citație*) : „Dar nu era Cresus, era Praxitele ! Nu era aurul, era arta !“ (*Salută cu mîna întinsă.*) Fii binevenit la casa mea, ilustre Apelles ! (*Lui Lizi :*) La revedere, scumpa mea Dalilă !...

LIZI (*ieșind, oarecum îngrijorată*) : La revedere !

CAMIL : Ce mai veste-poveste, scumpul meu Păsărică !

PĂSĂRICĂ (*văzînd că Valonidy e vesel, devine grav*) : Nimic... Uite... ți-am mai lucrat ceva...

CAMIL : Bravo ! Să vedem !

PĂSĂRICĂ : „Bravo !“ „Să vedem“ atîta știi... Dar cînd e vorba să-mi dai ceva parale, îți piere entuziasmul...

CAMIL : Te-nșeli, Păsărică, dragă ! Te-nșeli. O să vie și paralele, n-avea grijă ! (*Păsărică desface tabloul din niște jurnale și-l arată.*) A-ha ! Frumos, cum i-ai zis ?

PĂSĂRICĂ : „Somnul Centaurilor“. Mai găsisem ieri un titlu, dar nu-mi părea grozav : „Pe aripi de vis“.

CAMIL : „Somnul Centaurilor“ e mai bine. „Pe aripi de vis“ e mai abstract. Centaurii se văd, dar aripile visului nu s-ar vedea... Eu însă i-aș pune un alt titlu, mai nou, mai modern...

PĂSĂRICĂ : Cum ?

CAMIL : „Biletul de închiriat“ sau „Caracuda surîzătoare“, cum vrei...

PĂSĂRICĂ : Dar de ce-ți bați joc de mine ?... (*Își strînge marfa ofensat.*) Mă duc...

CAMIL (*oprindu-l*) : Stai mă, ce dracu ! Tu nu știi de glumă ? (*Privind tabloul serios :*) E bine !... E foarte bine... Cerul e foarte calm, pe colină... de un verde liniștitor. Poate că umbra în care dorm centaurii e prea masivă... De ce ai făcut-o așa de groasă, așa de grea ?

PĂSĂRICĂ : Ca s-arăt că somnul centaurilor e greu...

CAMIL : A-ha !... Bine... Acum să te văd cît ?

PĂSĂRICĂ : Trei mii de lei...

CAMIL : Ce ești nebun, mă ? Îmi ceri mie trei mii de lei ? Dar atuncea lui Kalinderu cît ai să-i ceri ?

PĂSĂRICĂ (*negustor*) : Să ne-nțelegem : tu singur mi-ai spus că-mi plătești tablourile atîta cît socotesc eu, ca să ai tu întîietatea. Și tot tu mi-ai spus că nu vrei nici o concesie din partea artiștilor, că ești un Mecena, că plătești ca un Mecena. Prin urmare, ține-te de vorbă : „Somnul Centaurilor“ l-am prețuit la 3.000. Dacă vrei

bine, dacă nu, îl vînd neamțului pe cinci sute... Să vedem, îți convine ?

CAMIL : Fie. Îți dau trei mii...

PĂSĂRICĂ : Deocamdată, cît ai ?

CAMIL (*se caută în buzunare*) : Șaizeci de lei mari și lați...

PĂSĂRICĂ : Adu-ncoa... (*Camil îi dă cele trei hîrtii. Păsărică scoate o poliță din buzunar.*)

CAMIL : Ce e asta ?

PĂSĂRICĂ : Iscălește... Poliță de trei mii de lei. Ăștia 60 sînt dobînda pe un an.

CAMIL : Adică n-ai încredere în mine ? Cuvîntul meu nu-ți ajunge ?

PĂSĂRICĂ : Ba tocmai fiindcă am încredere, îți dau tabloul pe datorie. Dar nu strică să am și un scris la mînă : poate că mori tu, poate — Doamne ferește — mor eu și atunci aș vrea să rămîie și lui Zinel ceva ! Și apoi la ce mai faci mofturi ? La toți ceilalți băieți le-ai dat polițe...

CAMIL : Bine, lor le-am dat, fiindcă ei îmi spun „Maestre“. Tu nu vrei să-mi spui maestre !

PĂSĂRICĂ : Nu pot ! Eu nu sînt ca ceilalți. Eu înțeleg să spun maestre unui pictor mai bătrîn, pentru care am stimă și considerație. Dar ție de ce vrei să-ți spun maestre ?

CAMIL : Pentru ideile care vi le dau, pentru criticile care vi le fac. Dar în sfîrșit, treaba ta. N-am să te silesc eu. Adă poliță ! (*Înainte de a o iscăli :*) Dar să știi învoiala : fără termen. Plătesc eu, cînd oi avea parale... Să nu-mi pui sula-n coastă.

PĂSĂRICĂ : Desigur, frate, desigur.

(*Camil a iscălit și, după ce dă poliță lui Păsărică, se mai uită odată la tablou*).

CAMIL : Între noi fie vorba, puteai să-mi aduci ceva mai bun !

PĂSĂRICĂ : E tot ce am, dragă !

CAMIL : Pe onoarea ta ? Nu mai ai nimic acasă, nimic ?

PĂSĂRICĂ : Pe onoarea mea, nimic. Tu știi ce greu lucrez eu. Și apoi pentru cine ? Arta mea n-o înțelege orice burghez. Numai un cunoscător ca tine poate să m-aprecieze...

CAMIL : Lasă, Păsărică, nu te mai crez ! Așa sînteți voi toți ! Veniți la mine cu cîte un fleac, lucrat fără nici o

grije şi-mi spuneţi că e arta nouă, iar la expoziţie, numai mere şi pisici aduceţi, de se vede fiecare fir de păr al pisicii şi fiecare coadă de măr ! La expoziţie nu mai faceţi pe antiburghezii, ştiu eu !

PĂSĂRICĂ : Eu ? Vezi ce rău mă cunoşti ! Asta o fac ceilalţi, dar eu — îmi cunoşti temperamentul, ce dracu ! Prefer să fac firme pentru bănci şi să le iscălesc Goldenberg, decît să-mi pun numele meu subt vro pînză destinată snobilor ! În viaţa mea !... Da' mai bine mi-aş tăia mîinile decît să figurez în casele tuturor parveniţilor, care cumpără numai din vanitate ! Nu, dragă ! Eu sînt un artist sărac, dar conştiincios.

CAMIL : Adă mîna ! Îmi place să vorbeşti aşa ! Ai încredere în mine dragă Păsărică, şi ai să vezi ! Sînt sărac astăzi, dar în curînd o să fiu bogat, şi atuncea al tău e paradisul — am să te trimet în Italia, în Spania... am să-ţi fac haine de catifea... să vezi ce inspiraţie atunci ! Să vezi fecunditate ! Şi ai să lucrezi numa pentru muzeul meu, înţelegi ? Am să fac o sală a ta, specială. Sala „Păsărică"... Toată opera ta... S-o admire o lume — şi un catalog cu biografia ta — mă rog... tot... tot !

PĂSĂRICĂ (*fără entuziasm*) : Astea sînt planuri foarte frumoase, dragă Camil, şi cred în reuşita lor. Dar vezi, şi tu ai un cusur...

CAMIL : Ce cusur ?

PĂSĂRICĂ (*gelos*) : Prea făgăduieşti la toţi acelaşi lucru... la toţi băieţii le comanzi haine de catifea şi-i trimeţi în Spania...

CAMIL : Pardon... Tu eşti primul căruia îi vorbesc de Spania. Şi apoi, nu cumva vrei să fac tot muzeul pe numele tău ? Mai faci pe gelosul acuma ! Muzeul „Păsărică" ! D-aia m-am născut eu pe pămîntul ăsta, ca să înfiinţez muzeul „Păsărică" ?! Fiecare cu o sală a lui — asta înţeleg şi eu !... Să figureze toată generaţia — fiecare după meritul şi aptitudinile lui... Lui Creţu i-am făgăduit Rusia fiindcă face bine zăpada. Pe Berbecu îl trimet la Paris să-nveţe meseria, fiindcă n-o cunoaşte nici cît un berbec. Lui Foti Cavala i-am făgăduit Münchenul fiindcă e macedonean şi are fantezie. Acolo a lucrat Böcklin nimfe şi satiri, acolo să-nveţe şi el stilul legendar. De Spania şi de Italia ţi-am vorbit numai ţie, care eşti un

pasionat. Îţi plac culorile vii... marea albastră, focul amurgului atîrnat deasupra.

Numai tu eşti capabil de aşa ceva... Ah ! Italia ! Neapole cu soarele şi marea lui şi colinele-i clasice şi femeile-i brune, cu ochi de somnambul ! Vezi tu, acolo aş vrea eu să trăiesc ! Ce rău îmi pare că nu m-am născut în Italia ! Să fi fost un prinţ bogat, s-am un palat de marmoră, cu poeţi şi muzicanţi şi pictori, pictori mulţi, în jurul meu... De ce nu mi-ai dat bani, Doamne ? De ce-ai fericit pe oamenii care îşi îngroapă milioanele în vrun cimitir provincial, în loc să vînture aurul în lumina soarelui ? De ce m-ai făcut vierme, pe mine, Iisuse Christoase ?

Ah ! dar o să-mi vie şi mie rîndul ! Am să fiu şi eu bogat odată ! (*Ameninţă cu pumnul.*) Burghezi infami, am să vă smulg eu comorile din mînă, odată şi odată !... Voi n-aţi ştiut să luaţi locul anticului Mecena — am să-l iau eu — şi cu banii voştri chiar ! Voi pîngăriţi curăţenia aurului, eu îi voi da strălucirea ! Milionari infami, v-arăt eu vouă, să vedeţi, v-arăt eu vouă ! (*Uşa se deschide şi intră Swarz, un bătrîn respectabil care, văzînd pe Camil cu mîna ridicată, spre el, se sperie şi se dă înapoi.*) Oh ! pardon !...

SWARZ : Eu vă cer pardon, fiindc-am intrat aşa... Am bătut în uşă şi mi s-a părut c-aud „intră !" Domnul Camil Valonidy nu-i aşa ?...

CAMIL : Da, eu sînt ! Cu cine am onoare ?

SWARZ : Swarz, directorul băncii „Alabastru şi compania"...

CAMIL : Îmi pare bine... Vă rog, luaţi loc... Cu ce vă pot servi ?

SWARZ : Cu nimic... Tocmai treceam pe aici şi mi-am zis : ce ar fi dacă m-aş urca să fac o vizită domnului Valonidy ?! E un ziarist de talent, un tînăr de viitor, în sfîrşit o figură bucureşteană pe care orice vechi bucureştean trebuie s-o cunoască.

CAMIL : Sînt foarte flatat, sînt încîntat să fac cunoştinţa dumneavoastră. Banca „Alabastru şi Comp." este o instituţie de mîna întîi. Orice bucureştean e dator să cunoască pe conducătorii ei.

SWARZ : De minune ! Ne-nţelegem de minune.

CAMIL : Daţi-mi voie să vă prezint pe amicul meu, pictorul Păsărică...

SWARZ : Domnul meu...

CAMIL : E un tînăr cu mult talent, dar, care, ca orice debutant, trebuie să lupte din greu, pînă să-şi facă vrun rost. Uite, chiar acuma e nevoit să plece tocmai în direcţia Moşilor, ca să facă portretul unei moaşe. Închipuiţi-vă ce chin : moaşa a murit de 30 de ani şi el trebuie să lucreze după o fotografie veche, şi după indicaţiile moştenitorilor... *(Văzînd că Păsărică nu se grăbeşte să iasă :)* Pe urmă, alt chin : trebuia să fie la Moşi exact la ora 2 şi acum este 2 fără un sfert... nici n-are vreme s-ajungă ! *(Face semn lui Păsărică, invitîndu-l să iasă.)*

PĂSĂRICĂ (*n-a văzut*) : Nu-i nimic... Chiar dacă nu mă duc azi, ce, parcă e pagubă mare ? M-oi duce mîine, şi tot una e ! Pîn-atunci, poate îşi mai aduc aminte moştenitorii de vreo altă fotografie a moaşei, mai reuşită ! He ! he ! he ! *(Se instalează în scaun şi rîde stupid spre marea ciudă a lui Camil. O tăcere jenată.)* Poate că domnul Swarz are nevoie de ceva pînze... vreun portret... vreo frescă. Aş fi foarte fericit să figurez în celebra galerie a dumneavoastră.

SWARZ : Hei ! Dar nu ştiam că galeria mea este aşa de celebră ! Prea bun cu mine, dragă maestre !...

PĂSĂRICĂ *(flatat)* : Mă rog, cine nu ştie că domnul Swarz e un mare Mecena al pictorilor ?! Visul meu nu e altul decît să pot spune : am o pînză cumpărată de domnul Swarz ! Sînt lansat în ziua aceea, pe onoarea mea !

SWARZ : Îmi faci prea multă cinste... Regret foarte mult că nu-ţi cunosc opera... Dar într-o zi, am să trec pe la atelierul dumitale, dacă nu te deranjez.

PĂSĂRICĂ (*grăbit*) : Oh ! ce fericire ! Sînt la dispoziţia dumneavoastră. Oricînd. Chiar acum, dacă binevoiţi : Am o grămadă de pînze... Puteţi alege orce... Poftiţi, să mergem dacă vreţi.

SWARZ *(văzînd pe Camil că face semne desperate)* : Nu... În momentul de faţă nu pot... aş avea cîteva vorbe de schimbat cu domnul... Dar te rog dă-mi adresa dumitale şi...

PĂSĂRICĂ (*se caută prin buzunare emoţionat*) : Poftiţi, vă aştept oricînd... Sînt la dispoziţie... Vă salut... Vă salut domnule Swarz.

SWARZ : La revedere, în curînd...

PĂSĂRICĂ (*protector*) : Salutare, dragă Camil.

CAMIL : *Au revoir...* (*Păsărică iese*).

SWARZ (*fără interes*) : Are într-adevăr talent tînărul ?

CAMIL *(îi plăteşte lui Păsărică)* : Depinde de apreciere... Iată... Cel din urmă tablou. Vopseaua e încă crudă... Unora le place... Ştiu eu...

SWARZ *(lepădîndu-se)* : A, nu ! nu ! Nu e genul meu ! Poate că unde sînt bătrîn, dar mie nu-mi place şcoala asta nouă... Prea exagerează tinerii noştri... Caută excentricitatea cu orice chip, şi o numesc originalitate... Eu atîta ştiu că toţi pictorii mari din lume sînt clari... N-ai nevoie să-nchizi ochii şi să fugi la o sută de metri ca să-i înţelegi...

CAMIL : Aveţi păreri foarte solide în artă şi nu mă mir de reputaţia dumneavoastră de cunoscător... Am auzit că posedaţi şi un Greco, e adevărat ?

SWARZ : Da, l-am cumpărat anul trecut de la moştenitorii unui magnat ungur... Poate ţi-aduci aminte ce scandal a fost atunci ? Toată presa naţionalistă m-a batjocorit sub cuvînt c-am făcut operă nepatriotică, lăsînd o jumătate de milion la Budapesta.

CAMIL : În definitiv tabloul era de Greco, un grec, nu era ungur... Nu văd care e fapta antipatriotică. Şi, toată lumea ştie că arta n-are hotare...

SWARZ : Absolut ! Sînt încîntat că ne potrivim la păreri !... Eu am fost deseori atacat de ziarişti şi acum îmi pare aşa de bine că măcar cu unul din ei mă-nţeleg !

CAMIL : Mă rog ! Dar mă rog, staţi !...

SWARZ (*se aşează*) : Ziariştii ! Ce puţin cunosc lumea ! Văd numai crime şi afaceri tenebroase, acolo unde nu e decît o chestie de subtilitate politică sau financiară...

CAMIL : Eu cred că motivul acestei exagerate păreri — fiindcă şi eu cred că presa exagerează — e faptul că în gazetărie nu intră decît tineri entuziaşti, suflete curate, al căror idealism suferă în contact cu realitatea... Pentru visătorii aceştia orice mari întreprinderi au un caracter suspect... Socialişti incorijibili, ei îşi închipuie că nu se

pot face averi mari, fără să nu sufere o mulțime de săraci... vechea teorie : orice proprietate e un furt...

SWARZ : Dumneata crezi lucrul ăsta ?

CAMIL : Nu... eu cred că, la baza oricărei averi, se află depozitată o mare cantitate de energie, un talent și o serie de sforțări de care numai rari indivizi sînt capabili. Fiecare din noi n-are decît recompensa meritelor sale. Și eu mă închin în fața oricărui om a cărui muncă și talent sînt răsplătite. *(Se scoală și se închină în fața lui Swarz.)*

SWARZ : Ești foarte galant... Și eu, la rîndul meu, ți-aș face același salut, dacă n-aș găsi, vai, că talentul dumitale nu este răsplătit după cum merită... Odăița asta e drăguță... Văd chiar pe pereți cîteva tablouri de mult gust, dar e prea puțin lucru, prea puțin...

CAMIL (*convins*) : Nu-i așa ? Ei bine și eu găsesc că merit mai mult și sînt fericit că un om ca dumneavoastră o constată. Dar sper că n-o să mai țină mult situația asta... Am tot dreptul să cred că, în curînd, voi fi la locul meu !

SWARZ (*cu interes*) : A !... fără indiscreție : ai ceva proiecte literare ? Contezi pe vreun mare succes ?

CAMIL : Oh ! nu. Ce poate să facă un scriitor într-o țară ca a noastră ? Dacă ai o cădere, cîștigi trei mii de lei, dacă ai un succes, cîștigi șase mii. Atîta și mai mult nu...

SWARZ : Atunci ?

CAMIL : Am altfel de proiecte... *(Visător :)* Planuri mari. De s-ar realiza măcar a zecea parte, aș fi milionar !

SWARZ : Ei, da știi că-mi placi ? Ai stofă de mare financiar, precum văd... Dar spune-mi drept : nu ți-e frică ?

CAMIL : De cine să-mi fie frică ?

SWARZ : De confrații dumitale... de atacurile presei... N-ai văzut cum e atacat orice om îmbogățit ?

CAMIL : Aveți dreptate... Nu m-am gîndit la asta...

SWARZ : Uite, de pildă, eu... Nu știu dacă citești ziarul *Amurgul*.

CAMIL : Cum nu ! Public și eu cîteodată acolo...

SWARZ : Ai văzut ce campanie împotriva mea ? Parc-aș fi Mărunțelu, așa mă tratează domnul Caron de la *Amurgul*. Ba că o să publice acte, ba că o să mă bage în pușcărie...

CAMIL : Pamfletari... oameni pasionați... ce să le faci... Eu le-am spus să se astîmpere, dar nu vor să-nțeleagă... Caron susținea aseară că actele acelea există într-adevăr...

SWARZ : A !

CAMIL : Ni le-a și arătat, chiar...

SWARZ : Sînt într-adevăr așa de compromițătoare ?

CAMIL : De... știu eu... E vorba de niște tranzacții într-adevăr curioase. În orice caz, fostul ministru Dacu este foarte compromis. Cum de-ați lăsat să se piardă așa hîrtii ?

SWARZ : E un mare mister. Unul din funcționarii noștri de seamă a pus mîna pe ele. Și nu știm care. Ceea ce mi se pare curios e faptul că în aceeași casă de fier se aflau și cîteva sute de mii de lei. Omul care a furat actul ar fi putut fura bani, cît ar fi vrut. Nu lipsește însă nici un ban. E la mijloc o răzbunare. Nu bănuiesc pe nimeni, nu presupun nimic. E probabil însă că dușmani politici de-ai lui Dacu au vrut să-l aibă în mînă cu ceva. Banca noastră, chiar dacă se publică actul, n-are nimic de pierdut... Pentru Dacu însă e prost, între noi fie vorba... Ce ar fi de făcut ?

CAMIL : Știu eu, nu văd nici o soluție...

SWARZ : Caută... Ești tînăr inteligent și poate să găsești... Te pomenești că din afacerea asta îți începe realizarea visurilor... Ia vezi !... vezi... Sîntem între noi, putem vorbi în toată voia !

CAMIL : Dacă l-aș putea convinge pe Caron... Dar știu că e tare intransigent...

SWARZ : Aici pot să te ajut și eu făcînd o mică indiscreție : o persoană trimisă de el — un amic comun — a propus să ne împăcăm ; mie mi-e absolut egal — eu intervin pentru Dacu. Dumneata n-ai putea trata ca din partea lui Caron ?

CAMIL : Ce e drept, mi-a dat oarecari împuterniciri, dar nu știu dacă pot tranșa eu chestia. Am să caut să-l mai văd.

SWARZ : Bine, dar să nu fie prea tîrziu... Mîine, actul trebuie să apară în ziar, or să se găsească în buzunarul meu... Una din două !

CAMIL : Mă rog, persoana întîlnită azi — amicul comun — a formulat oarecari condiții ?

SWARZ : Da... Mi-a spus, vag, că, în urma apariţiei actului, Dacu îşi pierde toată situaţia... C-ar trebui să renunţe la apuntamentele lui pe un an, în consiliul nostru de administraţie. În sfîrşit, că, în schimbul acestor apuntamente, îşi poate restabili situaţia care i se clatină...

CAMIL : Şi... cît cîştigă Dacu la dumneavoastră ?

SWARZ : 100.000 lei pe an.

CAMIL : El admite să dea aceşti bani în schimbul actului ?

SWARZ : L-am convins noi... Părerea lui era să lăsăm lucrurile să-şi urmeze cursul... Spunea că mai bine riscă plictiselile publicităţii, decît să cadă victima unui odios şantaj.

CAMIL (*jignit, ridicînd glasul*) : Cuvîntul e prea tare. Domnul Dacu n-are decît să refuze, şi atunci om vedea şi noi unde e şantajul, şi cine e adevăratul escroc, în afacerea asta !

SWARZ (*împăciuitor*) : Ce copilării ! La ce bun să dăm toate astea pe faţă — şi să nu rămînem mai bine prieteni ? Eu dau paralele — dumneata dai actul — şi ne-am înţeles ! Toate calificativele sînt de prisos !

CAMIL : *À la bonheur !* Ce bine că sîntem oameni de înţeles amîndoi... Amicii noştri au găsit buni reprezentanţi... Dac-ar fi tratat ei înşişi, Dacu şi Caron s-ar fi luat de păr pîn-acum !

SWARZ (*inteligent*) : Ha ! ha ! ha !

CAMIL (*mai inteligent*) : Ha ! ha ! ha !

SWARZ : Banii sînt la mine... ai actul ?

CAMIL : Da... întîmplător... Mi l-a lăsat aseară Caron...

SWARZ : Poftim... Sînt 100 de hîrtii de cîte o mie. Numără-i te rog...

CAMIL : Ah ! Nu ! Am încredere.

SWARZ : Şi eu am încredere. Poftim ! (*Îi dă banii.*)

CAMIL (*întinzîndu-i actul, pe care-l scoate din sertar unde pune banii*) : Poftim !

SWARZ (*frecîndu-şi mîinile*) : Ha ! ha ! ha ! Ce mai comedie jucarăm amîndoi !

CAMIL : Ha ! ha ! ha ! Aşa e viaţa... Fiecare om poartă o mască... Scoateţi masca domnule Dacu ! Ha ! ha ! ha ! (*Rîd amîndoi.*)

SWARZ (*ştergîndu-şi lacrimile*) : Scoate-ţi masca, domnule Caron ! Ha ! ha ! ha ! Da' fie că eşti tare, amice ! Ai o pană ! Numai venin, pe onoarea mea. Da' de unde ai scos, nene, toate comparaţiile astea ? M-ai făcut cu ouă şi oţet ! Din lipitoare şi din Shylok nu m-ai scos ! Ba şi caracatiţă şi salamandră şi crocodil m-ai făcut ! Eşti tare, pe onoarea mea, şi meriţi să faci milioane ! Aşa ziarist mai rar ! Mai rar aşa campanie !

CAMIL : Da' şi om diplomat ca dumneata mai rar !... Ai învîrtit-o mai fin ca Talleyrand, pe onoarea mea ! Dumneata ar trebui să conduci politica ţării, nu...

SWARZ (*bătîndu-i mîna, amical*) : Şi ai să mă cunoşti mai bine cu vremea ! Atît îţi spun deocamdată... Pîn-atunci însă amici, nu-i aşa ?

CAMIL : Din toată inima ! Şi-ţi cer iertare pentru toate... adjectivele pe care ţi le-am servit pîn-acum. Mîine însă, ai să fii „ilustrul Mecena, marele filantrop, respectabilul financiar !" — Iartă-mi deci „Vampirul nesăţios".

SWARZ (*continuînd*) : „...Crocodilul infernal..."

CAMIL (*căutînd*) : „...Ventuza finanţelor româneşti..."

SWARZ : „...Plătitul străinilor..."

CAMIL : „Bătrînul libidinos şi ramolit..."

SWARZ (*jumătate în glumă, jumătate în serios*) : A, nu ! Asta nu ţi-o iert ! Celelalte treacă-meargă, dar pe asta nu !... Ţiu chiar să-ţi dovedesc că nu sînt un ramolit ! (*Rîde galben, Camil rîde verde.*) La revedere !

CAMIL : La revedere !

(Swarz a ieşit. Camil, o clipă gînditor, alungă un nor şi vesel se duce la sertar, ia banii şi-i înalţă ca un trofeu în mîna dreaptă... Cu stînga a luat volumul lui Lamartine.)

Et vous, heures propices
Suspendez votre cours...
Laissez-nous savourer les rapides délices.
Des plus beaux de nos jours !

Cortina

ACTUL II

Același decor. Singur, Camil scrie.

CAMIL (*recitind*) : „În numărul de azi al ziarului nostru, trebuia să apară niște pretinse acte împotriva domnului Swarz, onorabilul director al băncii «Alabastru și Swarz». În ultimul moment, sîntem informați că am fost victima unui mistificator. Cerem toate scuzele, atît cititorilor noștri, cît și ilustrului financiar, care onorează finanța românească, de mai bine de un sfert de veac..."

Ce adevărat este că orice scriitor se prostește cînd are parale ! Am scris „un financiar care onorează finanța"... Să punem „bancher" ! „Ilustrului bancher care onorează finanța românească..."

În ultimul rînd, am pus trei *de* : „de mai bine de un sfert de veac". Cum dracu mi-a venit așa, frate ?... (*Se gîndește.*) „Care onorează finanța românească de peste douăzeci și cinci de ani". E mai bine așa ! Acuma sînt numai doi *de*... În definitiv, treacă și așa !... O să fac chestie de stil acuma ? Dacă e vorba, găsești greșeli de stil și la Flaubert, care la urma urmei, nu era nevoit să trăiască din șantaje !... Că-n definitiv șantaj se cheamă ce ai făcut, amice Camil ! Ia să trag eu o morală individului ! (*Scrie.*) „Întrucît privește pe colaboratorul nostru Caron, un colaborator de ocazie, ce e drept, sîntem fericiți să-l denunțăm publicului ca pe un escroc ordinar..." (*Se întrerupe.*) Nu e prea tare ?... Nu ! „Individul merită o corecție exemplară !..." (*Continuă :*) „...un escroc

ordinar care abuzează de ospitalitatea coloanelor noastre ; credem că pe viitor, toți confrații noștri se vor feri de pseudoziariști de teapa numitului Caron !" (*Mulțumit :*) L-am executat !... Să mai scoată capul domnul Caron ! Să mai scrie la gazetă, dacă-i dă mîna. (*Uitîndu-se într-o oglindă, melancolic.*) O, zei, cît cinism ! Rău ai ajuns, amice Camil ! (*S-aud bătăi în ușă.*) Intră !

LIZI (*jenată*) : M-am întors, fiindcă am uitat...

CAMIL : N-ai uitat nimic ! Ai venit să vezi cine-a fost pe la mine !...

LIZI : Camil, zău...

CAMIL : Destul ! Te-am văzut pe fereastră, adineauri... Ședeai la colțul străzii și pîndeai... Da-da ! Te învîrteai de colo pînă colo, ca o cocotă... M-ai pîndit, femeie, m-ai spionat !...

LIZI : Îți jur că nu !... Dar mi-era frică... Am ieșit de aici cu inima strînsă... Parcă mă temeam să nu ți se întîmple ceva...

CAMIL : M-ai spionat ! Credeai că intră la mine damele de onoare ale Semiramidei ?... Curtezanele Bizanțului ? Vestalele Babylonului ? Nu, Magdaleno, nu *madame* Bovary, nu *madame* Salambô, a intrat vițelul de aur !...

LIZI : Ce viței ? Care viței ?

CAMIL : Bucură-te, sclavă adorată !... Ai văzut tu bani în viața ta ? (*Scoate bancnotele din sertar.*) Uite bani !... Cît crezi că e aici ? O sută de milioane... Un miliard ? Spune ? (*Îi dă pachetul.*)

LIZI (*fericită*) : Vai !... Ai tu atîtea parale ? (*Răsfoind*) : Hîrtii noi... Se cunoaște că vin de la bancă... Uite... Au cîte un semn, vezi ? La fiecare colț e făcută o cruciuliță cu creionul roșu... Ce o fi asta ?

CAMIL (*neglijent*) : Semnul băncii, probabil ! Americanii au cîte-o steluță, ca semn particular... Băncile turcești au o semilună... Cruciulițele sînt semnul băncilor creștine, probabil...

LIZI : A-ha !... De aia le-a făcut Swarz semnul crucii !

CAMIL : Probabil ! (*Cu satisfacție :*) Eh ! Ce mai zici acum ? Îți mai par afacerile mele nesigure ? Mai vezi toate lucrurile în negru ? Îmi mai dai sfaturi de ordine burgheză ? Mai crezi că sînt un francmason ?... Răspunde !

LIZI : Nu mai zic nimic... Tu ai avut dreptate... Dacă ai banii în mînă, înseamnă că afacerea ta a fost serioasă...
CAMIL : De-acuma ai încredere în mine ?
LIZI : Oh ! da !
CAMIL : Mă urmezi pînă la capul pămîntului, orbeşte ? Crezi c-o să mă fac milionar ?
LIZI : Cred... cred tot !
CAMIL : Uff ! Am scăpat de mizerie ! Răsuflu ! Îmi comand zece costume de haine, îţi fac şi ţie o garderobă fantastică, iau un apartament de nabab... Contemplă-mă : ai în faţa ta pe David, care a ucis pe Goliath !
LIZI : Ce rău te-am cunoscut eu !... Iartă-mă ! Dar ce vrei, sînt femeie : văd toate lucrurile în mic ! Dac-ar fi după mine, ar trebui să munceşti toată viaţa, pentru o mie de lei pe lună. Tu însă eşti inteligent... Vezi lucrurile în mare...
CAMIL (*o mîngîie*) : Drăguţa de ea ! Îmi pare aşa de bine şi pentru Lizi a mea ! Ai scăpat şi tu de rudele sărace, de întrebările indiscrete : Ce te faci, Lizico ? Ce rost ai pe lume, Lizico ? Stupid lucru, rudele sărace ! Ai scăpat, dragă, şi pentru totdeauna !
LIZI : Ah ! ce bine îmi pare ! Stai, vino să te sărut ! (*Îşi pune pălăria şi la un semn al lui Camil, răspunde.*) Plec, mă duc la gazdă să-i spun că mă mut...
CAMIL : Cum te muţi ? Unde te muţi ?
LIZI : Păi... la tine, în noul apartament...
CAMIL : Lizico dragă, fii serioasă... Se poate să vorbeşti tu una ca asta ?
LIZI : Parcă tu spuneai, mai adineauri...
CAMIL : Ce spuneam ? Ce spuneam ?
LIZI : N-ai zis că o să ne mutăm împreună cînd vei putea să-ţi iei apartament de 30 mii pe an ?
CAMIL (*mîngîind-o*) : Ei bată-te norocul de fetiţă ! Am glumit dragă, am glumit...
LIZI : Cum ai glumit ?
CAMIL : Mai întîi am glumit cînd am spus că o să iau un apartament de 30 mii de lei. Abia am o sută de mii. Şi din ăştia o jumătate trebuie să plătesc datorii. Cum o să mobilezi aşa apartament, cum poţi să te lansezi dintr-o dată cu cîteva biete miişoare ? Nu, fetiţo !... Astea sînt visuri... Mie-mi trebuie toată libertatea, toată fantezia, ca să pot lucra... Lupta începe abia acuma. Pînă nu-mi reuşeşte afacerea cu exportul de boi, nu pot să fac nimic... Aşa afacere mai zic şi eu ! Dintr-o dată îmi pică un milion, numai mie !

LIZI (*înseninată iar*) : Şi tu crezi c-o să-ţi reuşească şi afacerea asta ? Bravo ! Bravo !
CAMIL : Să vedem... să vedem... ştiu eu... Depinde de cum o lucra Coco !...
LIZI : Cine e Coco ?
CAMIL : E amica şefului de cabinet de la Finanţe... Eu am găsit boii, ea trebuie să găsească permisul de export... Pare-se că ministrul e foarte sever !... Nu dă cu nici un chip permise...
LIZI : Vorbeşte mai clar, fiindcă iar mi s-au încurcat ideile... Iar mi-e frică.. Vezi tu... sumele astea mari mă ameţesc pe mine... Cum aud de cineva că trece de 100.000 de lei...
CAMIL : Preţul casei tale din Slatina...
LIZI : Da... Pîn-acolo merge mintea mea. Mai departe, parcă se deschide o prăpastie. Mă clatin... Îmi vine să mă rostogolesc...
CAMIL : Uite ce e dragă : pot să-ţi spun, fiindcă am încredere. Tu mă-nţelegi pe mine ! Printre numeroasele mele combinaţiuni machiavelice, simple ca şi oul lui Columb, este şi una, aproape gata să plesnească : am găsit un mare proprietar, care ar vrea să treacă peste graniţă 2.000 de boi... Cum însă nu se dau permisuri nimănui, m-am angajat eu să fac rost de aprobarea ministrului. Eu cunosc pe Coco — fată bună — care trăieşte cu şeful de cabinet de la Domenii. Coco s-a obligat să convingă pe şeful de cabinet, şi el o să strecoare printre petiţiile date spre semnat ministrului şi cererea noastră... Trebuie să spun că pentru mai mare siguranţă, noi cerem voie să exportăm 2.000 de oi. Înţelegi tu... Nimica mai uşor decît s-adaugi un *b* la începutul cuvîntului oi şi atuncea s-a făcut boi. Două mii de boi a o mie de lei, de bou, face două milioane de lei comision, jumătate eu, jumătate Coco, cu Coco-ul ei.
LIZI : Bine, da' nu ţi-e frică ?
CAMIL : De ce să-mi fie frică ?
LIZI : Să nu se afle !

CAMIL : Imposibil !... De unde să se afle ? Numai dacă nu te-ai duce tu să spui pe la rude !

LIZI : Ei, asta acum ! Dar nu ți-e frică să nu oprească Coco banii toți pentru ea ?

CAMIL : Se poate ?! Ea nici nu cunoaște pe negustor ! Banii mi se dau mie în mînă ! *(S-aude telefonul.)* Sst ! Astupă-ți urechile repede, că vreau să vorbesc ! *(Lizica își astupă urechile.)* Da ! Camil ! Acolo e Coco ? *Bonjour* Coco, ce veste ? *(Radios :)* Bună ? *(Mai radios :)* A plesnit ? Bravo, Coco, bravo ! Cînd s-a iscălit ? Adineauri ! Bine dar ești un înger !... Vii pe la mine !? Foarte bine, te aștept. Cum ?... Dragă, ți-am spus. Cum aduci hîrtia iscălită, ne ducem de-a dreptul la negustor și încasăm banii. Toate sînt aranjate... Cu vama ? Nu-nțeleg... A, nu ! N-avea nici o grijă ! *(Lizica își destupă urechile.)* Vino și-ți explic eu... Așa ! La revedere ! *(Lasă telefonul.)* Bine, dar fata asta e o minune...

LIZI : Ce fată ? Ce minune ? Ce să caute aici ?

CAMIL *(solemn)* : Ss ! Momentul e prea măreț, ca să-ți dau explicații. Numai lucrurile mici sînt zgomotoase — bucuriile mari sînt mute, ca și marile dureri... Taci ! Lasă-mă să leșin... *(Se întinde pe canapea.)* Lasă-mă să mă bucur, cu toată majestatea necesară... *(Se leagănă, pamîndu-se ; după o pauză :)* Oh ! Cuvintele sînt insuficiente ca să-ți spună fericirea mea. Nu, verbul n-a progresat de loc, trăim încă pe vremea cavernelor, cînd omul își exprima extazurile sufletești prin monosilabe. Lasă-mă, lasă-mă să mă bucur ca un simplu troglodit... Căci nu sînt decît un simplu troglodit ! *(Se bucură scoțînd tot felul de exclamații stridente, se rostogolește pe jos, și-și țipă fericirea, feroce.)*

LIZI : Ascultă Camil : cînd te-i sătura făcînd pe șacalul, să-mi spui și mie ce s-a întîmplat.

CAMIL *(continuă să se tîrască)* : Sînt un troglodit ! Sînt un crocodil ! Sînt un vampir, un diplococus, sînt o codobatură ! Ka-ra-ka-do-cro-co-ro-co-io-hi ! O-hi !... *(Se tăvălește mereu.)*

LIZI *(ridicîndu-l)* : E, destul acum !...

CAMIL *(se așează pe canapea)* : M-am obosit !... Acuma vine epoca terțiară și diluviul. Apele se retrag, vînturile tac și pămîntul se odihnește !... Sînt *Terra mater* acuma, sînt

globul fecund care-a creat și acum visează în lumina selenară.

LIZI : Ai înnebunit ?

CAMIL : N-am înnebunit eu, a înnebunit ministrul de Domenii. A iscălit permisul de export ! *(Ridicîndu-se :)* În momentul de față, eu sînt un om care posedă un milion de lei, plus pachețelul de colo !

LIZI : E adevărat ? E adevărat, Camil ? Nu rîzi de mine ?

CAMIL : Cum te văd, cum mă vezi, și cum îl văd !...

LIZI : Ah ! Camil lasă-mă să te sărut ! *(După ce-l sărută :)* Acum zic și eu că ne-am pricopsit. Chiar azi ne mutăm, mă duc să-i spui gazdei să...

CAMIL : Ce tot ai tu dragă cu mutatul ! Una-două și mă mut ! Stai că n-a venit încă sfîntul Gheorghe ! ce dracu ! Și apoi știi una ? După cum văd eu că merg treburile, azi-mîine sînt milionar. Absolut milionar. Ar fi o prostie să iau apartament. În apartamente stau numai burghezii, nu oameni ca mine. Am să cumpăr o casă, dragă, o casă cu două etaje : unul pentru mine și unul pentru tine... Da ! Da !

LIZI : Hei acuma și tu ! Prea te întinzi, zău. Prea vrei multe !

CAMIL : Nu mă descuraja... ți-am mai spus, nu mă descuraja ! Într-un ceas mi-au reușit două afaceri... Mai am vreo cinci în curs, peste un milion, fiecare. Uite, fac prinsoare pe ce vrei tu că, peste un minut, telefonul o să sune și Goldstein, veselul samsar, o să mă cheme la aparat : Gata comanda, coane Camil ! Ai pus mîna pe un alt milion. Să vezi ! Așteaptă... *(Amîndoi așteaptă cîteva secunde : privind telefonul, care nu sună.)* Nu-i nimic... O să sune el peste un sfert de ceas, ai să vezi ! Auzi ? S-aud pași pe scară... Vine Coco ! Îi cunosc mersul de rîndunea !... Vine !... Vine ! Mi-aduce permisul... Mi-aduce salvarea ! Să fii drăguță cu ea, ai auzit ? E un înger ! *(S-aud bătăi în ușă.)*

PROCURORUL *(de afară)* : În numele legii, deschide !...

CAMIL *(slab)* : Ce o mai fi și asta ! *(Procurorului :)* Intră !

PROCURORUL *(mai tare)* : În numele legii, deschide !

CAMIL : Intră, nene, că e deschis !

PROCURORUL *(intră însoțit de mai mulți domni, printre care e și Swarz)* : Domnul Camil Valonidy...

CAMIL : Da, eu !

PROCURORUL : În numele legii, eşti arestat.
CAMIL : Ce ?
PROCURORUL : În numele legii, eşti arestat.
CAMIL : Da' de ce ?
PROCURORUL : Pentru tentativă de escrocherie !
CAMIL : Eu, domnule ? Te-nşeli... Eu sînt ziarist...
PROCURORUL : Tocmai !... Eşti arestat pentru şantaj prin presă. Victima e domnul bancher Swarz, aci-de-faţă !...
CAMIL : Te înşeli, stimabile ! Contra amicului meu Swarz ? Se poate ? *(Întinde mîna lui Swarz :)* Bonjour, domnule Swarz... Ia spune-i domnului că se înşeală !
SWARZ *(rece)* : Pardon ! Mai întîi eu nu sînt amicul dumitale. Al doilea, domnul procuror nu se-nşeală ! A venit aici în urma plîngerii mele... Ai vrut să mă escrochezi, te-ai înşelat ; urmează autorităţile.
CAMIL : Da' eşti nebun, scumpe domnule Swarz ! Aiurezi !...
SWARZ : N-aiurez de loc, domnule ziarist ! Avem în mînă toate dovezile ! *(Comisarului :)* Domnule comisar, vă rog să constataţi că-n biroul de colo, se găsesc cele 100 de bancnote a una mie lei, însemnate de dumneavoastră acum o oră !
PROCURORUL : Acum o oră, domnul Swarz mi-a adus un pachet de bancnote, pe care le-am însemnat eu însumi, în faţa martorilor, cu o cruciuliţă roşie fiecare. Apoi, domnul Swarz a urcat la dumneata, să-ţi ofere un tîrg. În schimbul încetării campaniei din ziarul *Amurgul*, domnia-sa ţi-a oferit 100.000, pe care susţine că i-ai primit.
SWARZ : I-a încasat cu o eleganţă rară şi i-a vîrît în sertarul de colo...
CAMIL : Nu e adevărat !... E o infamie !
COMISARUL : Îţi atrag atenţia că orice protestare, dacă nu e fundată, îţi agravează situaţia. Te rog să-mi dai cheia de colo ! *(Camil îi întinde cheia. Comisarul deschide, scoate bancnotele şi le vîntură.)* Exact, suma e intactă.
SWARZ *(profită de distracţia lui Camil şi ia de pe masă foaia de hîrtie pe care o parcurge, surîzător)* : Iacă un document, domnule procuror ! Iată notiţa care trebuia să apară în numărul de mîine al *Amurgului*. *(Citeşte :)* „D-l Swarz... onorabilul bancher... ilustrul financiar." Iată cine sînt eu acuma, domnii mei ! Şi vreţi să ştiţi

cine e domnul ? Ascultaţi ! S-a judecat singur !... „Colaboratorul nostru Caron... escroc ordinar... abuzează de ospitalitatea ziarului nostru... pseudoziarişti... etc... etc..." Alăturaţi şi actul acesta la articolele injurioase de pînacum !
PROCURORUL : Domnule Valonidy, precum vezi, ai căzut singur în cursa întinsă băncii „Alabastru et Comp." Altă dată, fii mai prudent ! Deocamdată, te rog să mă urmezi !...
CAMIL : Domnii mei, comedia aceasta nu mă surprinde. Cel mult mă amuză ! Din fericire, am destui prieteni cărora să mă adresez, şi chiar dacă relaţiile nu mi-ar folosi la nimic, vom merge în faţa juraţilor, care să judece acest delict de presă, dacă vi se pare un delict.
SWARZ : Dumneata numeşti delict de presă, o simplă escrocherie ? Te înşeli, tinere. Vom merge la tribunal — nu la juraţi... Juraţii noştri n-au condamnat încă pe nimeni pentru „delict de presă", calomnia li se pare o nimica toată.
CAMIL : Chestie de interpretare ! N-am ajuns încă pînă la judecată şi om mai vedea...
SWARZ : În orice caz şi-a luat deja măsurile tînărul, formula e gata : delict de presă... juraţii... S-aştepta să fie arestat într-o bună zi !
CAMIL : Te rog să isprăveşti cu ironiile dumitale... Eşti la mine în casă, şi nu-ţi permit...
PROCURORUL : Domnii mei, găsesc discuţia asta absolut deplasată. E vremea să plecăm...
CAMIL : Trebuie să viu numaidecît cu dumneavoastră ?
PROCURORUL : Desigur... desigur...
CAMIL : Atunci vă rog să mă lăsaţi cîteva minute cu... *(Arată pe Lizi. Comisarul şi ceilalţi se retrag, dar un agent a rămas la fereastră.)* Am spus c-aş dori să rămîn singur ! N-aveţi grijă — n-am să mă arunc pe fereastră şi nici nu-mi zbor creierii !
SWARZ : Să-l lăsăm singur, domnilor ! Nu este un om care să sară pe fereastră şi nici să-şi zboare creierii. E un ambiţios dumnealui ! Are visuri mari — dar începe prost ! Un an de puşcărie n-o să-i strice !
CAMIL : Afară ! Ieşi afară !... *(Lizi îl reţine.)*

SWARZ : Fii calm, tinere, fii calm, fiindcă și eu am fost calm adineauri... Și eu am fost calm, atîta vreme... Ani întregi de cînd mă stropiți cu noroi, din toate colțurile de gazetă ! „Mizerabil cămătar", „lipitoarea țării", — toate murdăriile voastre le-am primit în obraz și am fost calm... Acuma mi-a venit și mie rîndul... De treizeci de ani îmi stoarceți bani, cu amenințări, cu insulte. S-a sfîrșit acum ! „Ramolitul libidinos" se răzbună. Am prins pe unul din banda voastră. L-am dat de gît ! L-am dat de gît ! Să mai îndrăznească și alții să mă atace, mîine. Să poftească !

CAMIL : Mizerabile !

SWARZ : Fii calm, tinere. Ai nevoie de multă liniște și-o vei avea. Fii calm ! *(Iese.)*

CAMIL *(tremurînd încă)* : Ai să-mi cazi tu iar în mînă ! Am să ți-o plătesc eu, n-avea grijă !

LIZI : Vai, Camil, cum mi s-au împlinit mie presimțirile !... Ți-am spus de-atîtea ori să fii prudent și nu m-ai ascultat...

CAMIL *(periindu-și hainele, ca să-și dea o contenență)* : Nu mai vorbi copilării.

LIZI : Ce-ai făcut tu e grav, dragul meu. Ți s-a întins o cursă și ai căzut în ea.

CAMIL : Draga mea, dacă-ți închipui că e momentul să-mi faci morală...

LIZI : O, nu ! N-am să-ți fac mustrări... Știu bine că nu e vremea lor acum...

CAMIL : Atunci ?

LIZI : Aș vrea să ne sfătuim... În aste două minute cît mai ai de stat cu mine, aș vrea... știu eu... să căutăm... cum ai putea să scapi...

CAMIL *(care-și peria o gheată, înalță capul)* : Să scap ? Nu sînt încă pierdut, slavă Domnului !

LIZI : În sfîrșit, să ne luăm toate măsurile...

CAMIL : Dar nu-i nimic, te asigur... *(Luîndu-i mîinile :)* De ce tremuri ? Micuța mea proastă ! Cum îți bate inimioara... ca o păsărică... Aibi curaj, puiule, nu-i nimic !

LIZI : Nu... nu mă încuraja Camil... Tu ai mai multă nevoie de încurajare ca mine... Uite, ești palid... Mîinile ți s-au răcit... glasul îți tremură...

CAMIL *(cu glasul tăiat)* : Ți se pare...

LIZI : Vezi... vezi... și ție parcă ți-e frică de ceva.

CAMIL : Dar nu-i nimic, crede-mă ! Fii liniștită...

LIZI : Camil, te rog ia-mă cu tine... aș vrea să fiu lîngă tine. Nu pot să te las singur, cu oamenii ăștia... mi-e frică... Ia-mă cu tine !

CAMIL : Dar nu se poate, tu !... Și apoi e mai bine să rămîi aici... Poate că vine cineva... Uite, Coco trebuie să pice dintr-un moment într-altul... Stai cu ea... Spune-i să m-aștepte. Cel mult într-un ceas mă întorc !...

LIZI *(agățîndu-se de el)* : Camil, mi-e frică ! Mă tem că n-ai să te întorci nici pînă diseară. Nici pînă mîine... nici pînă mîine seară...

CAMIL : Ce copilării ! *(O mîngîie :)* Cum îți vine să crezi lucruri d-astea ? Haide, fii cuminte... Stai aici liniștită, ia-ți lucrul, brodează și gîndește-te la mine, așa !... Mi-ești foarte dragă, fetița mea !... Uite, vezi, în clipa asta simt cît ești de aproape de inima mea... Ești singurul meu prieten. *(O sărută.)* Și acum, la revedere !

LIZI : Camil, nu pleca încă ! Uite ce e... *(Încurcată, apucă pe Camil de un nasture al hainei :)* Dacă lucrul e într-adevăr grav... Dacă trebuie cheltuit cu avocați... dacă omul ăsta vrea bani... În sfîrșit... mai știu eu... Uite... eu am cele 100.000 de lei... Ți-i dau... dă-le oricît... Numai să nu ți se întîmple ceva... Nu vreau să fii pătat, înțelegi ? Te vreau curat ca lumina soarelui...

CAMIL : Ești un copil bun și fricos, micule. Îți mulțumesc din toată inima. Dar nu cred c-o să fie nevoie de sacrificiul tău... Nu... ar fi păcat să dai căsuța ta, moștenită de la biata măicuță a ta, pentru un stricat ca mine ! Nu merit, crede-mă. La revedere, puiule. Eu mă întorc curînd ! *(Iese.)*

LIZI *(rămasă singură izbucnește în plîns)* : N-o să se mai întoarcă ! N-o să se mai întoarcă !... *(Cîteva secunde. S-aud bătăi în ușă. Lizi își șterge repede ochii.)* Intră !...

COCO *(intrînd)* : Pardon, doamnă... Căutam pe domnul Valonidy, Camil, nu stă aici ?

LIZI : Ba da... Vă rog... intrați. *(Îi oferă un scaun.)* Dumneavoastră nu sînteți domnișoara Coco ?

COCO : Da... eu... Coco Florentin...

LIZI : Îmi pare bine... Eu sînt Lizi Dănescu...

COCO : A, prietena lui Camil... Mi-a vorbit deseori de dumneata...
LIZI : Şi eu vă cunosc pe dumneavoastră... V-am admirat deseori, la teatru...
COCO : Aşa ? Îmi pare bine ! Camil nu e acasă ?
LIZI : Ba da... A ieşit cu nişte domni, adineauri...
COCO : Atuncea nu e acasă...
LIZI : Tocmai... Dar se-ntoarce...
COCO *(puţin enervată)* : Bine, dar şi el ! Putea ieşi ceva mai tîrziu... Tocmai cînd i-am telefonat eu că viu se duce ?!
LIZI : Să vedeţi... trebuia să plece... O afacere importantă...
COCO : Bine, draga mea, dar şi afacerea pentru care viu eu e foarte importantă, te asigur...
LIZI : Ştiu, domnişoară Coco...
COCO : A, va să zică ştii ? Ţi-a spus Camil ?...
LIZI : Da... Mi-a spus... Îi părea foarte rău că trebuie să plece... Şi chiar m-a însărcinat să v-asigur că se întoarce numaidecît...
COCO : Bine. În cazul ăsta aştept... Dac-aş şti că-ntîrzie, aş face nişte curse. Automobilul meu e jos... *(Lizi izbucneşte în plîns.)* Dar ce e ? Ce s-a întîmplat ? Pentru Dumnezeu ce este ?
LIZI : Am să-ţi spun, am să-ţi spun îndată, domnişoară Coco. *(Venindu-şi în fire.)* Ceva neaşteptat ; eram cu el, adineauri. Tocmai vorbiseraţi împreună la telefon, şi el era aşa de mulţumit... Aştepta să veniţi şi chiar îmi spunea : „Vine Coco ! Să fii drăguţă cu ea... e un înger !..." Cineva bătu la uşă şi-n locul dumitale, a intrat... *(Plînge.)*
COCO : Fii calmă, pentru Dumnezeu ! Doar n-au intrat strigoii ! Cine era ?
LIZI : A intrat un comisar... cu agenţi... şi l-au dus... l-au arestat !...
COCO *(speriată)* : Peste putinţă !
LIZI : Am auzit eu, cu urechile mele : „În numele legii, eşti arestat"...
COCO : Dar pentru ce, Dumnezeule, pentru ce ?
LIZI : Pentru... pentru... Dar trebuie să vă spun tot... Sînteţi prietena lui Camil, faceţi afaceri împreună, puteţi şti tot adevărul : dumneavoastră citiţi *Amurgul* ?...
COCO : Da...

LIZI : Un prieten al lui, Caron, publica articole contra casei de bancă „Swarz"... şi...
COCO : Ce Caron ? Ce prieten ? El singur le scria !
LIZI : A, ştiţi şi asta ?
COCO : Firește ! Nu i-am spus de atîtea ori să isprăvească odată !... Campania asta numai necazuri o să ne aducă !...
LIZI : Şi eu i-am spus ! Dar dacă n-a vrut să înţeleagă ! Aşa că adineauri...
COCO *(agitată)* : Un moment... Să telefonez ceva... *(Sună.)* Allo !... 43.34, ministerul de Domenii. *(Aşteaptă.)* Allo !... *(Enervată :)* Allo !... Nu răspunde...
LIZI : I-or fi tăiat firul telefonic, ca să nu poată vorbi cu nimeni... Vai, ce nenorocire... E un complot contra lui...
COCO : Da' nu-i nici un complot ! Să nu exagerăm lucrurile. *(Se duce la fereastră şi o deschide.)* Şofer... ascultă, Gheorghe... Du-te numaidecît la minister, şi adu-l pe conaşul aici... Ai auzit ?... Dar numaidecît, auzi ? Dacă nu e la minister, caută-l acasă sau la „Capşa". Dar repede ! Bine Gheorghe... *(Către Lizi :)* Şi acum spune... Dar fii liniştită... N-avea nici o grijă. Am trimis după Costel, amicul meu de la Domenii. E foarte influent, aşa că n-o să fie nimica grav. Spune !...
LIZI *(prinde curaj)* : Domnul Swarz a venit aici, şi i-a adus 100 de mii de lei, însemnate cu o cruciuliţă roşie...
COCO : Nu-nţeleg...
LIZI : I-a dat lui Camil 100 de hîrtii de cîte o mie şi pe fiecare hîrtie la un colţ era făcută o cruciuliţă cu creionul roşu... Pe urmă Swarz a plecat şi s-a întors iar, peste vreun sfert de ceas, cu comisarul şi agenţii, şi striga lui Camil c-a vrut să-l escrocheze... Pe urmă, a scos din sertar banii, şi i-a spus comisarului : „Iată banii, iată semnele făcute de dumneavoastră !" Se vede că erau învoiţi dinainte cu comisarul şi l-au arestat pentru escrocherie...
COCO *(plictisită)* : A, ce plictiseală ! Mă rog, Camil a dat ceva în schimbul banilor ?
LIZI : Aşa mi se pare... A dat un act.
COCO : Ce nerod !
LIZI : Un act care spunea el că e foarte compromiţător pentru casa de bancă !...

COCO *(se preumblă)* : Dar cum se poate să facă așa copilărie !? Cum se poate ?! Trebuia să-și păstreze o copie fotografiată !

LIZI : Știu eu... Eu i-am spus de atîtea ori să se astîmpere !...

COCO : Tocmai ce-i spuneam și eu !... Afacerea noastră era sigură... Puțină răbdare să fi avut, și cîștiga dintr-o dată un milion de lei. Nici bătaie de cap... Nici riscuri.

LIZI : Dar acuma... Nu-i mai cîștigă ?

COCO : Știu eu... De el depinde... Te pomenești că-l închid și nu-l mai putem vedea și atunci, s-a dus toată combinația ! Apropo ! Cum zicea că-l cheamă pe negustor ?

LIZI : Care negustor ?

COCO : Proprietarul boilor... pentru care am dat noi petiția. Or nu ești la curent ?

LIZI : Ba da... Știam că dumneavoastră trebuie să luați un permis pentru exportat două mii de boi, pe care i-a găsit Camil.

COCO : Da... așa e... Cum îl cheamă pe negustor ?

LIZI *(cu intenție)* : Dumneavoastră ați uitat cum îl cheamă ?

COCO : Da... Are un nume foarte complicat...

LIZI *(uitîndu-se lung la Coco)* : Curios, și eu am uitat... Într-adevăr, e un nume foarte complicat... *(O situație falsă.)*

COCO : Și Costel care nu mai vine ! *(La telefonul.)* Allo ! 43.34, ministerul de Domenii... *(După o clipă :)* Acolo e ministerul de Domenii !? Domnișoară, te rog, dă-mi pe șeful de cabinet. *(Pauză.)* Allo ! Tu ești Costel... Oh ! Pardon... Căutam pe domnu Costel Emilian ; a ieșit ? Mulțumesc ! *(Lasă telefonul.)* A plecat de la minister. Trebuie să pice dintr-un moment într-altul. *(Se uită prin casă.)* E drăguț aici.

LIZI : Da... Camil are mult gust...

COCO : Ah ! E un băiat foarte inteligent și talentat... Altminteri crezi că am lucra noi cu el ? Dar păcat de el că e cam imprudent... Cam nedisciplinat... Ar trebui să-l pui la mai multă ordine, știi ?

LIZI : Aș ! Parcă el vrea să m-asculte pe mine !

COCO : Cu nițică stăruință, faci ce vrei din el !... Îți vorbesc ca o adevărată prietenă... Ce crezi, Costel al meu nu era tot așa înainte !? Își cheltuia banii în dreapta și în stînga, cu tot felul de tipi suspecți... De cînd sîntem

împreună, nu mai știe nici ce este clubul, nici ce sînt chefurile... S-a liniștit, s-a disciplinat, așa că acuma am două perechi de case și automobil... Am adus-o și pe mama de la Jilava, am trimis 2 nepoți la școală — îmi ajut toată familia, să nu spună lumea că dac-am ajuns, nu mai vreau să știu de rude. Eu am un suflet foarte bun... Uite, nu mai departe, acum un an... *(Intră Costel.)*

COSTEL *(un tînăr aferat, cu monoclu ; un fel de habaleră)* : Dar ce e, frate ? *Bonjour, madame !* Unde e Camil ?

COCO : Închipuiește-ți, *mon chéri*, că lui Camil i s-a întîmplat ceva foarte dezagreabil...

COSTEL : A murit, ce ?

COCO : Ei ast-acum !...

COSTEL : Atunci ?

COCO : Uite, scandalul cu Swarz... Tu știi de cîte ori l-am povățuit să isprăvească... Ei bine, s-a întîmplat tocmai cum prevedeam : Swarz s-a făcut că marșează, i-a adus bani și-a luat frumușel actul compromițător, și pe urmă a țipat „șantaj... escrocherie..."

COSTEL : Și ?

COCO : Și Camil a căzut în cursă ! L-a ridicat procurorul adineauri.

COSTEL : *Pas vrai !* Se poate una ca asta ? *(Se repede la telefon.)*

COCO : Stai... Ce vrei să faci ?

COSTEL : Telefonez, nu vezi ?

COCO : Bine, văd eu, dar cui îi telefonezi ?

COSTEL : Așa e... Ia să vedem... *(Lui Lizi :)* Pardon, dumneavoastră sînteți amica lui Camil ?!

LIZI : Da... Lizi Dănescu...

COSTEL : Îmi pare bine... Ce comisar l-a arestat ?

LIZI : Știu eu... nu-l cunosc...

COSTEL : Nu i-ai auzit numele ? Cum îi spunea Swarz ?

LIZI : Domnule procuror — și atîta !

COSTEL : Mă rog, ce ai auzit dumneata, în definitiv ?!

LIZI : Spuneau așa că o să-i dea un an de pușcărie.

COSTEL : Cine spunea ?

LIZI : Swarz.

COSTEL : N-are importanță... Ce spunea procurorul.

LIZI : N-a prea vorbit.

COSTEL : Camil ce spunea ?

LIZI : Camil spunea că asta e o farsă stupidă, că are prieteni, că o să se plîngă la juraţi...

COSTEL : Bine, asta iar n-are importanţă. Aş vrea să ştiu din punct de vedere juridic ce spuneau. Eu sînt avocat şi am să iau apărarea lui Camil, de aceea aş vrea să...

COCO : Costel, domnişoara Lizi e cam abătută şi-o înţeleg foarte bine... Nu-i mai tot pune întrebări absurde. Mai bine să mergem împreună la parchet şi să aflăm noi singuri.

COSTEL : Ai dreptate ! La revedere, domnişoară Lizi... Curaj !...

LIZI : Un cuvînt domnule Emilian... Aş vrea să ştiu şi eu : ce i se poate întîmpla lui Camil ?

COSTEL : În cazul cel mai bun...

LIZI : Nu, în cazul cel mai rău aş vrea să ştiu.

COSTEL : În cazul cel mai rău, poate să fie băgat chiar de azi în arestul preventiv, pînă la judecarea procesului...

LIZI : Cum ? Să nu-l mai văd ?

COSTEL : Ţi-am spus — în cazul cel mai rău ! Faptul că a fost arestat înseamnă că s-a făcut proba cu martori, şi că va fi trimis înaintea tribunalului, pentru tentativă de şantaj.

LIZI : Camil spunea că e un delict de presă...

COSTEL : Am spus întotdeauna că amicul Camil Valonidy e un băiat inteligent ! A nimerit-o şi de data asta ! Delictul nu e un delict de presă, e un şantaj în regulă — dar eu, ca avocat, am să pun chestia ca delict de presă... În cazul cel mai rău, putem cîştiga amînarea procesului... Dar partea proastă e că amicul o să doarmă noaptea asta la răcoare !

LIZI : Crezi ?

COSTEL : Ce să cred... e sigur ! Dracu l-a pus să facă pe Machiavel...

LIZI : Dar cum... Nu e nici un mijloc să i se dea drumul ? Pentru Dumnezeu, dar nu se poate să stea închis... Domnule Costel, dumneata eşti prieteul lui... aveţi interese comune... fă ceva... pentru Dumnezeu, nu se poate să fie închis, ca un tîlhar... nu se poate...

COSTEL : Domnişoară dragă — legea e lege — am să fac tot ce-mi stă în putinţă ca să-l scap. Una că mi-e prieten

şi al doilea trebuie să luăm ale două milioane de la negustorul de boi...

LIZI : Şi atîtea altele !

COSTEL : Care altele ?

LIZI : Camil spunea că mai aşteaptă o mulţime de alte milioane...

COCO : Într-adevăr, ar fi păcat ca din pricina unei sume absurde să rateze alte combinaţii...

COSTEL : Coco dragă, ţi-am mai spus, să nu mai tot repeţi vorba asta „combinaţii" ! Nu-mi place... (*Lui Lizi :*) Tot ce pot să fac deocamdată ar fi să cer punerea lui în libertate, pe cauţiune. Camil avea ceva parale la el ?

LIZI : Azi dimineaţă ştiu c-a schimbat o sută de lei, dar nu cred să-i mai aibă c-a fost pe la el pictorul Păsărică şi...

COSTEL : Or cu o sută, or fără ea, tot una este... Ne trebuie 70—80.000 lei...

LIZI : Cum ? Aşa de mult ?

COSTEL : Indiferent cît... Banii nu se pierd... Dar e vorba de unde-i găsim ?

COCO : Zecile de mii nu umblă pe stradă.

LIZI : Nu s-ar putea... din milionul lui Camil ?

COSTEL : Dar unde ţi-e milionul, domnişoară ? Habar n-avem cine-i negustorul ! Dacă dumnealui se fereşte de noi şi nu ne spune numele onorabilului ! Ne-am fi dus la el acuma, cu permisul, am fi luat banii, şi gata treaba !

COCO : Camil e prudent acolo unde nu trebuie ! Ce, îi era frică de noi ? Era să-i luăm partea dacă ne spunea ?

COSTEL : Nu e vorbă de asta acum : chestia principală e de unde scoatem cauţiunea ?

LIZI : Domnule Costel, am vîndut căsuţa din Slatina şi am 100.000 de lei... ai mei...

COSTEL : Lichizi ?

LIZI : Nu, în hîrtii de cîte o sută... Dac-ar ajunge !...

COSTEL : Ajunge ! Ajunge ! Cred c-am să pot eu aranja ! Ai banii la dumneata ?

LIZI : Nu, acasă, la mine... dar nu stau departe...

COCO : Atunci te ducem pîn-acasă... Te duc cu automobilul meu !

COSTEL : A, e admirabil dacă ai banii... sîntem salvaţi !

LIZI (*punîndu-şi pălăria*) : Aşa ?! Şi atunci Camil o să fie liber ?

COSTEL : Desigur... desigur...
LIZI : Şi o să poată să se plimbe, să primească oameni la el ?
COSTEL : Firește !
LIZI : Şi o să aibă voie să ia şi banii, pentru afacerile lui, nu-i aşa ?
COSTEL : Desigur... desigur...
LIZI : Domnule Costel ai o inimă de aur ! O, ce bine-mi pare ! Ce bine-mi pare ! *(Lui Coco :)* Lasă-mă să te sărut domnişoară dragă ! *(Sare de gîtul lui Coco.)*

Cortina

ACTUL III

După cîteva luni, în noua şi luxoasa locuinţă a lui Camil Valonidy. Salonaş împodobit cu picturi, sculpturi şi plante. În stînga — biroul lui Camil, în dreapta — intrarea, în fund — salonul, ale cărui uşi vor fi larg deschise în actul următor. Păsărică stă tolănit pe un fotoliu ; e-mbrăcat în haine de catifea. Vorbeşte cu François, strălucitul şambelan al lui Camil.

PĂSĂRICĂ : Ceva ţigări n-aveţi p-aicea, François ?
FRANÇOIS : Ba da, excelenţă... Sînt cele mai fine havane, la dispoziţia oaspeţilor... *(Aduce o cutie cu ţigări. Păsărică aprinde una, apoi, văzînd că şambelanul se depărtează.)*
PĂSĂRICĂ : François !... *(Şambelanul se reîntoarce.)* Ca să nu te mai deranjez. *(Bagă mîna în ţigări şi-şi umple buzunarul. François se înclină, pune cutia pe o măsuţă şi rămîne în cea mai respectuoasă atitudine.)* François !
FRANÇOIS : Excelenţă...
PĂSĂRICĂ : Eşti mulţumit aici ?
FRANÇOIS : Oh, cum s-ar putea să nu fiu mulţumit ? Măria-sa e cel mai generos stăpîn. Muncă puţină — lume aleasă... Ce poate visa mai mult un şambelan ?
PĂSĂRICĂ : Din ce parte a Franţei eşti dumneata, François ?
FRANÇOIS : N-am pus piciorul în Franţa niciodată...
PĂSĂRICĂ : Cum ? Nu eşti francez ?
FRANÇOIS : Ferit-a sfîntul. Eu sînt macedonean...
PĂSĂRICĂ : Păi atunci de ce-ţi zice François ?

FRANÇOIS : Fiindc-așa a vrut să mă boteze măria-sa... Eu sînt macedonean și mă cheamă Dedula !

PĂSĂRICĂ : Bine amice, da' atuncea cum de-ți vine să faci pe francezul ?

FRANÇOIS : Da' dumneavoastră cum vă vine să faceți pe excelența, domnule Păsărică ?

PĂSĂRICĂ : Da' eu nu fac de loc pe excelența... Dumneata îmi zici mereu excelență.

FRANÇOIS : Dacă nu v-ar conveni, ar trebui să protestați !

PĂSĂRICĂ : Nu protestez, fiindcă mi-e tot una...

FRANÇOIS : Eu credeam că vă face plăcere...

PĂSĂRICĂ : Ce e drept, nu-mi displace... Dar ia ascultă, cine te-a învățat să-mi zici „excelență" ?

FRANÇOIS : Cine altul decît măria-sa, prințul Camil...

PĂSĂRICĂ : Cum ți-a spus ?

FRANÇOIS : Mi-a spus așa : „François, domnul Păsărică este un mare artist, în fața căruia trebuie să se plece o lume întreagă... Numai un prinț merită să fie tratat ca domnul Păsărică, și vreau ca toată lumea din casa mea să-i zică „excelență" !

PĂSĂRICĂ (*flatat*) : Eh ! Poate că are dreptate stăpînul dumitale. Dar pe alții cum îi tratează ? Cum te-a învățat să le zici ?

FRANÇOIS : Excelență !...

PĂSĂRICĂ : Cum ? Tot „excelență" ?

FRANÇOIS : Da... așa am ordin. Toți vizitatorii care intră la noi sînt excelențe... așa mi-a spus : François, la mine vine cea mai bună lume din lume. Să-i tratezi pe toți ca pe niște bey din țara ta ! Și cum eu sînt macedonean și nu știu cine e și cine nu e bey aicea, spun la toată lumea excelență...

PĂSĂRICĂ (*jignit*) : Foarte bine François... foarte bine... Dar mie te rog să-mi zici domnule Păsărică, ai înțeles ?

FRANÇOIS : Cum binevoiți, excelență !

PĂSĂRICĂ : „Domnule Păsărică", am zis.

FRANÇOIS : Domnule Păsărică...

PĂSĂRICĂ : Ia vezi, mi se pare c-a sunat... (*François se duce să deschidă.*)

FRANÇOIS (*închinîndu-se în fața ușii deschise*) : Poftiți, excelență...

LIZI (*intrînd*) : Bună ziua, François... Domnul e acasă ?

FRANÇOIS : Da, excelență... Măria-sa e în birou...

LIZI : Foarte bine... Am s-aștept... *Bonjour*, Păsărică.

PĂSĂRICĂ (*rece*) : Salutare, dragă !... Ce te aduce ?

LIZI : Am venit să văd pe Camil... Da' în definitiv de ce ești așa de acru ?

PĂSĂRICĂ : Sînt acru ? Da' ce, m-ai gustat ca să vezi dacă sînt acru ?

LIZI : Te văd bosumflat.

PĂSĂRICĂ : Așa par ? Atuncea cu atît mai bine... să-ți spun și ție : sînt acru, sînt bosumflat, fiindcă m-am plictisit !... (*Văzînd că Păsărică izbucnește într-un chip prea puțin princiar, François se retrage cu demnitate.*) Da, dragă, mi s-a urît să tot fac anticameră prințului dumitale, și să stau de vorbă cu servitorii, așteptîndu-l.

LIZI : Bine, frate, dacă are treabă... Nu poate să-și lase afacerile, ca să stea cu tine...

PĂSĂRICĂ : Afaceri ! Tot afaceri !... Ar putea să le mai lase... Nu-i ajunge ?... În cîteva luni, a făcut trei milioane... Ar fi vremea să se mai ocupe și de noi, prietenii de altădată. Or nu mai vrea să știe de trecut ? Așa e cu oamenii ajunși !

LIZI : Ia stai, ia stai — cum adică ? Te plîngi că nu se ocupă de tine ? Slavă Domnului, uite : te-a îmbrăcat numai în catifea, ți-a închiriat atelier, ți-a dat parale...

PĂSĂRICĂ : Pardon !... Pardon !... Nu mi le-a dat degeaba. I-am lucrat și eu, slavă Domnului !... Toată casa e plină numai cu munca mea.

LIZI : Vai, Păsărică, mare ingrat ești tu ! A făcut atîtea omul ăsta pentru tine !.. Și tu, în loc de recunoștință...

PĂSĂRICĂ : Da' n-a făcut nimic pentru mine — a făcut pentru el ! Ce adică, eu sînt prost și nu văd că toate astea sînt de ochii lumii ? Să-i zică oamenii „Mecena", protectorul, binefăcătorul artiștilor, de aia le face. Îi cunoaștem noi pe dumnealor, n-avea grijă !... Și mereu, tot cu aerul umilit trebuie să stăm în fața lui.

LIZI : Da' nu te silește nimeni să fii umil. El se poartă cu tine ca înainte.

PĂSĂRICĂ : Se poartă așa de ochii lumii, da-n gîndul lui zice : E-hei dragă, eu sînt milionar ! Să păstrăm distanțele !

LIZI : Da' de unde știi că zice așa ? Ai ajuns acuma să-i suspectezi și gîndul ? Spune mai bine că ți-e necaz pe el c-a ajuns.

PĂSĂRICĂ (*cu demnitate*) : Eu ?... Dragă, nu mă cunoști ! Da' poate să aibă nu trei, da' treizeci, da' trei sute de milioane și pe mine nu mă orbește. Eu sînt artist... sînt conștient de superioritatea mea... Poate să se dea peste cap și ce fac eu n-o să facă niciodată... Da' de unde !

LIZI : Te cred și eu că n-are gust : dacă s-apucă să cumpere tablouri de-ale tale !

PĂSĂRICĂ : Asta e o glumă destul de nesărată... Cumpără tablouri de la mine, fiindc-a auzit de la unii și de la alții c-am talent... Așa face cu toți...

LIZI : Da' ce, numai el a auzit de tine c-ai talent ! Or mai fi auzit și alții — dar văd că nu-ți cumpără nimeni...

PĂSĂRICĂ : S-o tăiem ! N-am nici un chef de polemică... Doar n-o să-mi ții mie partea — ai să i-o ții prințului dumitale... Hîm ! Acuma e și prinț de cînd are parale...

LIZI : Treaba lui... De unde știi că n-o fi prinț ?! În orice caz, e mai prinț ca tine, te asigur...

PĂSĂRICĂ : Îți convine să-l crezi prinț... Tragi speranță că, poate într-o zi, ai să fii și tu prințesă. Bine ți-ar sta, zău, prințesa Valonidy...

LIZI : Știi bine că eu nu vreau să mă mărit cu Camil.

PĂSĂRICĂ : Fiindcă nu vrea el, nu fiindcă nu vrei tu.

LIZI : Nici el nu vrea, nici eu... Omul are nevoie de libertatea lui și-l înțeleg foarte bine.

PĂSĂRICĂ (*răutăcios*) : Da... da.. are nevoie de libertatea lui, ca să se însoare cu cine știu eu...

LIZI (*tulburată*) : Păsărică, nu fii rău... De ce vrei să mă mîhnești ? Ce ți-am făcut eu ?

PĂSĂRICĂ : Nu mi-ai făcut nimic... Tocmai de aceea, te previn...

LIZI : Cum adică, vorbești serios ? Camil vrea să se însoare ?

PĂSĂRICĂ : Acum du-te repede și spune-i, nu ?

LIZI : Îți jur că n-am să-i spun nimic... Dar dacă știi ceva, te rog...

PĂSĂRICĂ : Precis nu știu... Dar să nu crezi că omul ăsta care a-ncercat toate loviturile, n-o s-o mai dea și pe cea din urmă : partida cu zestre mare. De aia nu vrea el să te ia pe tine... De aia îi trebuie toată libertatea... Mare

gîscă, zău, să crezi că o să te ție pe lîngă el toată viața. Tu erai bună numai cînd avea nevoie de tine...

LIZI : N-a avut nevoie de mine niciodată...

PĂSĂRICĂ : În sfîrșit... cînd era sărac, mai mergea să ai speranța asta... Dar acum, dragă, o să te lase și pe tine... cum ne-a lăsat pe noi ăștia toți...

LIZI : Mai întîi că nu v-a lăsat de loc, și al doilea, dacă era să mă lase, mă lăsa el pîn-acum, n-avea grijă !...

PĂSĂRICĂ : Ei, vine ea vremea !... Numai să se ivească vreo americană cu milioane, să vezi tu cum zboară prin-țișorul. Dolaru, săracu, să trăiască !...

LIZI : Ah ! Nu-mi pasă... Americancele nu prea se-mbulzesc ele... Și apoi, îl cunosc eu pe Camil. Nu s-ar băga la stăpîn pentru tot aurul din lume...

PĂSĂRICĂ : Așa ? Da' tu ce crezi că aranjează el dincolo ?

LIZI : Unde ?

PĂSĂRICĂ : Uite acolo, în birou... Trebuie să fie niscaiva peținori. El singur se lăuda dăunăzi : Curg, mă, partidele de însurătoare, ca grindina ! Dar eu nu mă dau sub zece milioane, nu mă dau nici mort !... Și rîdea...

LIZI : O fi vrut să glumească...

PĂSĂRICĂ : Poate... În definitiv eu nu m-amestec, treaba voastră ! Tot ce-ți spun e : bagă de seamă ! Îl cunoaștem noi pe domnul Camil !

CAMIL (*deschizînd ușa de alături unui domn bătrîn și elegant, cu barba albă și ochelarii de aur*) : *Alors c'est entendu, M-r le ministre... (Mai spune cîteva vorbe englezești, conducînd spre ieșire pe bătrîn.)*

PĂSĂRICĂ : Acuma știe și englezește...

LIZI : Treaba lui...

PĂSĂRICĂ : Bagă de seamă, bătrînul ăsta mi se pare că e ministrul Argentinei... Umblă să-i dea pe fii-sa de nevastă.

CAMIL (*după ce a condus pe bătrîn*) : François !

FRANÇOIS : Alteță !...

CAMIL : Mai este cineva ?

FRANÇOIS : Da... Este domnul general Călugăreanu...

CAMIL : Roagă-l să m-aștepte un moment... (*François se retrage.*) Bună ziua, copii... Ce mai veste-poveste ? (*Sărută pe Lizi, dă mîna lui Păsărică.*)

LIZI : Uite prietenul ăsta al tău nu știu ce are... că tot bombănește.
CAMIL : Ce e mă Păsărică, ce e cu tine ?
PĂSĂRICĂ : E ! Necazuri !...
CAMIL : Iar, mă, ce dracu ?!
LIZI : Nu știu ce are, dar e furios pe toată lumea...
CAMIL : Ei, e necăjit și el, săracul... I-o fi iar nevasta bolnavă... or vrun copil — așa e, mă, ia spune ? Iar cheltuieli, iar a mai căzut Ionel, iar i s-au rupt ghetele Fifiței... Așa e viața... Dracu te-a pus să te însori ?... Mă, artiștii nu trebuie să se însoare, sau dacă nu, să ia fată cu parale, că altminteri nu e viață !
PĂSĂRICĂ *(după ce-a făcut un semn lui Lizi, și care înseamnă : Vezi ?)* : Dragă Camil, tu ești foarte tare-n sfaturi, dar, e vorba, cu sfaturi, nu mă-ngraș eu...
CAMIL : Ce ? Iar îți trebuie parale ?
PĂSĂRICĂ : Cum iar ?
CAMIL : Păi bine, luna ți-ai mîncat-o de mult... Ți-am dat și mai dăunăzi 3.000 de lei...
PĂSĂRICĂ : Cheltuieli multe... nevastă... copii... eu nu sînt holtei ca tine !
CAMIL : Uite... Îți mai dau două mii, da' să știi... *(Intră François.)* Ce e, François ?
FRANÇOIS : Excelența-sa domnul ministru al Spaniei dorește să...
CAMIL : Spune-i s-aștepte... Sînt cu domnul Păsărică...
FRANÇOIS : Prea bine ! *(Iese.)*
CAMIL : Vezi, Păsărică, fac să m-aștepte ambasadorii, ca să stau de vorbă cu tine... Să te mai plîngi și altădată că te iau de sus !... Să nu-mi mai reproșezi nimic — mai ales că am să-ți reproșez eu ceva...
PĂSĂRICĂ : Tu ? Ce ?
CAMIL : Bine, mă, se face una ca asta ?
PĂSĂRICĂ : Ce-am făcut ?
CAMIL : Te-ai apucat să vinzi polița mea pe la cămătari...
PĂSĂRICĂ : Ce poliță ? Ce poliță ?
CAMIL : Care ți-am dat-o acum cîteva luni, pentru „Somnul Centaurilor"... Știi aia de 3.000 lei... Nu ți-e rușine ?
PĂSĂRICĂ : N-ai decît să plătești...
CAMIL : Bine, dar puteai să-mi spui mie, să nu mă discreditezi pe la toți negustorii de haine vechi...

PĂSĂRICĂ : Mă jenam să viu la tine, na !...
CAMIL : Da' de ce ? Te-am refuzat eu vreodată ? Te-am jignit ?
PĂSĂRICĂ : Nu, dar tot ai aerul să spui : „Ce mă tot pisează Păsărică ăsta ?" Și apoi să-ți spun drept, îmi vine greu să-ți cer mereu... Mă simt umilit, ce vrei ?... Demnitatea mea de artist...
CAMIL : Așa ? Dar lui Swarz nu ți-a venit greu să-i ceri ? La el nu te-ai umilit ? N-aveai „demnitate de artist ?" Nu te gîndeai că mă umilești și pe mine ?
PĂSĂRICĂ : Cu el puteam să discut, să mă cert, să mă tîrguiesc... E altceva !...
CAMIL : A-ha ! E altceva... Asta numești tu prietenie ? Te-am luat de sus eu, nu-i așa ? Te-am pus în situații dificile ? Bine, Păsărică, bine... Nu mai zic nimic... Cît ți-a dat negustorul pe poliță ? Dar spune drept !...
PĂSĂRICĂ : O mie de lei.
CAMIL : Și eu plătesc trei mii, ca popa !... Cîștigă Swarz două mii... Frumos, n-am ce zice, deștept mai ești, zău, deștept băiat...
PĂSĂRICĂ : E ! Eu sînt artist, ce vrei, nu mă pricep în lucruri d-astea... tu ești om de afaceri, te pricepi mai bine...
CAMIL : Asta e o ironie inutilă, și, mai ales, rău plasată ! Tu știi că eu țiu la tine, și nu-mi place să te văd murdărindu-te cu fleacuri d-astea. Fii om, măi, nu fii secătură...
PĂSĂRICĂ : Treaba mea ! Ce-ți pasă ție ?
CAMIL : Îmi pasă, fiindcă toată lumea știe că răspund de tine. Uite, nu mai departe, alaltăieri, l-ai păcălit pe Türek cu niște rame... La Ateneu ai rămas dator jumătate din chirie, pentru ultima expoziție. Hainele nu le-ai plătit încă — și mie îmi ceri mereu pentru haine... Frumos să te compromiți cu escrocherii d-astea ?
PĂSĂRICĂ : S-a și găsit cine să vorbească... Îmi face morală domnul prinț Valonidy... cel mai cinstit dintre oameni... conștiința cea mai pură...
CAMIL : Dă-i înainte ! Dă-i înainte ! Ai replica facilă ! Ești spiritual ! Ei da, sînt și eu un escroc, am conștiința pătată, dar nu uita că eu fac escrocheriile în mare — nu mă mînjesc pentru cinci franci, ca tine. Eu nu rămîn dator

la chelner și la croitor... Eu plătesc pe toți din jurul meu cu aur strălucitor și din belșug... Pe unde trec mă primesc numai surîsuri. Fur și eu ? Fur — dar fur din gros !... Fur cinci sute de mii, acolo unde sînt zeci de milioane — nu e nici un păcat ! Pe cînd tu — tu ai semănat străzile pe unde treci cu datornici : ocolești birtul, fiindcă ești dator două cartele... Nu treci pe strada cutare, fiindcă stă un creditor... Intri acasă pe furiș ca să nu te vadă proprietăreasa... și schimbi spălătoreasa fiindcă n-ai plătit-o de două luni ! Și asta e viață ? Dar ce fel de artist ești tu ? Nu vezi că-n furtișagurile tale nu este nici o eleganță ?... Fi !... Mi-e scîrbă de așa apucături, mi-e scîrbă !... *(Intră François.)* Ce e François ?

FRANÇOIS : Domnul ministru al Japoniei așteaptă...

CAMIL : S-aștepte ! Ți-am spus să nu mă deranjezi... Nu vezi că vorbesc cu domnul Păsărică ?

FRANÇOIS : Am înțeles, alteță...

PĂSĂRICĂ : Ia ascultă, Camil, la alții cu miniștrii care așteaptă-n anticameră !... Nu face pe farsorul cu mine !... Ce, eu nu știu că nu e nimeni ? *(Deschide ușa din dreapta.)* Uite vezi... nu e nimeni... Ha ! ha ! ha ! La alții cu farsele, dragă. Prostește-i pe alții, nu pe mine. Ha ! ha ! ha ! *(Iese.)*

CAMIL *(furios)* : François ! *(Intră François.)* De aci înainte individul care-a ieșit de aici, va fi numit domnul Păsărică, scurt ! Să nu-i mai zici excelență, ai auzit ? L-am degradat !...

FRANÇOIS : Am înțeles, alteță ! *(Iese.)*

LIZI : Dar bine, Camil, eu nu-nțeleg cum poți tu să rabzi toate mojiciile omului ăstuia ?

CAMIL : Da' ce vrei să fac ?

LIZI : Să-l dai afară pur și simplu.

CAMIL : M-am gîndit și eu la asta, dar nu e prudent...

LIZI : Cum așa ? Dar ce nevoie ai tu de el ? Nu face decît să te amărască, de dimineață pînă seară...

CAMIL : Tocmai... am nevoie...

LIZI : De ce ? Să te amărască ?

CAMIL : Da !

LIZI : Îmi pare foarte ciudat.

CAMIL : Vezi tu, e greu de explicat, dar prezența nesuferitului ăstuia de Păsărică îmi face bine : îmi biciuiește

nervii... Întîi mă irită, e drept, îmi vine să-l dau afară cu palme și cu picioare, dar mă calmez repede... Vezi tu, în atmosfera asta de adulațiuni pe care am creat-o-n jurul meu — și de care, orice s-ar zice, am nevoie — Păsărică vine ca o chemare la realitate... Rînjetul lui îmi aduce mereu aminte că tot ce este-n jurul meu, mobilele astea bogate, prietenii, mesele încărcate de trandafiri, toate sînt făcute să mă amețească... Dacă m-aș lăsa în brațele lor, aș luneca în mrejile visului și mi-aș pierde capul. Or eu nu sînt om care-și poate permite să-și piardă capul. Îmi trebuie rînjetul brutal al vieții, chemarea luptei de afară, îmi trebuie chiar disprețul cu care mă învălește o mare mulțime — și toate astea, batjocora, disprețul, amenințarea — le regăsesc în chipul stupid al lui Păsărică ; închipuindu-și că mă intimidează, că mă derutează, că mă umilește, el îmi face bine, dimpotrivă, căci mă întărește, mă oțelește, îmi strigă : „Nu te clătina ! O mie de dușmani îți pîndesc căderea ! Stai drept — fii gata de luptă !..." Asta citesc eu în privirea lui Păsărică... Înțelesu-m-ai ?...

LIZI : Vag... dar tu știi ce faci... trebuie să ai dreptate...

CAMIL : Și apoi mai e un motiv care mă face să-l suport. Un motiv egoist — poate n-ar trebui să ți-l spun, dar în sfîrșit : prezența lui îmi aduce aminte că pe pămînt sînt oameni săraci, că eu am fost sărac — și că nu mai sînt sărac !... E un lucru pe care nu trebuie să-l uit o clipă. Cînd vine Păsărică, vine toată mizeria vieții : chiria neplătită, nevasta bolnavă, copiii dezbrăcați... Și asta mă face să mă gîndesc : eu am casă bogată, eu n-am copii, eu n-am nevastă bolnavă, eu nu sînt ca Păsărică. Toți bogații ar trebui să angajeze un om sărac, care să li se plîngă un ceas pe zi : numai astfel și-ar putea prețui fericirea ! Viața n-are nici un farmec trăită printre alții, mai bogați ca tine : dimpotrivă, te face nemulțumit de ce ai și invidios ; printre săraci, ești mai demn, mai senin, ești împăcat cu tine însuți și poți deveni chiar generos ! Acum ai înțeles ?

LIZI : Da... Asta o înțeleg ceva mai bine... Dar eu, care sînt mai puțin complicată sufletește, îți mărturisesc că nu știu ce aș da, să nu-ți mai văd pictorul favorit...

CAMIL : Ce favorit, că n-are nici un talent !
LIZI : Cum, n-are talent, Păsărică ?
CAMIL : Un om rău nu poate să aibă talent !... Dac-avea talent, pleca de aici, cînd i-am oferit Spania... Toţi ceilalţi băieţi au fost entuziasmaţi să călătorească... S-au dus fiecare după visul lui de artă : Creţu în Rusia, Cavala s-a dus la München, Berbecu la Paris... Numai Păsărică a rămas la Bucureşti...
LIZI : A rămas ca să mă amărască pe mine.
CAMIL *(luîndu-i mîinile)* : Cum, şi pe tine ?
LIZI : Fireşte ! Nu e zi să nu-mi strecoare o răutate... Şi toate cu privire la tine... ba că nu mă iubeşti, ba că te plictisesc, ba că vrei să scapi de mine...
CAMIL : Ce copilării... Dacă nu te-aş iubi, ţi-aş spune-o foarte simplu... De ce să mă scap de tine ? Întru cît mă jenezi ?
LIZI : Ca să te însori cu alta...
CAMIL : Să mă însor ? Eu ? Da' ce-am înnebunit ? Am nevoie de stăpîn eu ? Da' nu mai crede toate prostiile astea ! Dacă o fi să mă-nsor vreodată, tot pe tine am să te iau, n-avea grijă !... Oare nu ţi-am dat destule dovezi de dragostea mea ? Mai întîi, ţi-am dat recunoştinţa mea... Cui îi datorez eu libertatea, decît ţie ? Cine a fost îngerul bun, care în clipa grea a vieţii mele, s-a grăbit să-mi aducă alinarea ? Dacă nu erai tu, cu bieţii tăi 100.000 de lei şi cu tot focul dragostei tale — eu eram închis acum... Adio, mobile scumpe, artă, adio milioane...
LIZI : Ai dreptate... ai dreptate !... Ce proastă am fost şi eu să-l cred măcar o clipă ! Dac-ai vrea să mă laşi, n-ai fi pus pe numele meu toată averea ta...
CAMIL : Nu-i aşa ? Nu-i aşa ?
LIZI : Într-adevăr mi-ai plătit cu vîrf şi îndesat micul meu sacrificiu... Tot ce ai, este al meu... Nu-i aşa că dacă n-aş vrea să-ţi dau nimic din toată averea, tu ai să fi sărac ca înainte ?
CAMIL : Fireşte !... Fireşte !...
LIZI : Oh ! Ce bine îmi pare !
CAMIL : Cum îţi pare bine ?
LIZI : Aşa, măcar, ştiu că n-ai să fugi într-o bună zi, vezi tu... Eu mă culcam mereu tot cu frica asta : ce ar fi

dacă aş afla azi c-a pierit Camil !? Ce ar fi dacă m-o fi lăsat şi a fugit cu alta ? Cum eşti tu de schimbător...
CAMIL : Ce prostii !... dragă, tu eşti un înger... dar ai un mare cusur... Vorbeşti mereu de tine.
LIZI : Cum adică, nu te iubesc ?
CAMIL : Ba da, dar în dragostea ta iese la iveală mereu o mică preocupare egoistă : „Eu ce mă fac ? Eu ce mă fac ?" Nu-ţi altera curăţenia sufletului cu întrebarea asta. Te face mică şi burgheză ! M-ai înţeles ?
LIZI : Iartă-mă, că nu mai fac !...
CAMIL *(o sărută)* : Aşa ! Te-am iertat !
LIZI : Dar acum o să te mai întreb ceva... Tu nu vrei să te însori, bine... Dar alţii, nu vin la tine cu gînd să te însoare ? Nu se ţin petitorii de capul tău ?
CAMIL : Asta tot Păsărică ţi-a spus... L-am păcălit eu dragă ! Nu-i adevărat !
LIZI : Aşa ? Dar domnul acela, bătrînul cu ochelarii de aur şi cu barba albă, n-a venit să-ţi dea fata de nevastă ?
CAMIL *(răutăcios, dar glumeţ)* : Ba da !
LIZI *(gata să plîngă)* : Vezi ! Vezi ! Fată de ministru ! Ministrul Argentinei !
CAMIL : Nu e ministrul Argentinei, pe onoarea mea ! E fratele lui François.
LIZI : Ce ?
CAMIL : Fratele lui François ! Ai să vezi ! *(Deschide uşa biroului şi cheamă.)* Leonida ! *(Intră domnul bătrîn şi cu ochelari de aur.)* Leonida, nu mai am nevoie de dumneata. Poftim o sută de lei pentru ziua de azi... Mîine să fii aici la zece dimineaţa exact. Poţi să te duci ! *(Domnul bătrîn se înclină respectuos, îşi scoate barba şi ochelarii şi iese.)* Ai văzut ?
LIZI : Dar asta ce mai e dragă ?
CAMIL : Ministrul Argentinei !
LIZI : Nu mai înţeleg nimic... aoleu, m-apucă ameţelile ! Ce înseamnă asta ?
CAMIL : Tot în interesul afacerilor... Pe Leonida l-am angajat să iasă din biroul meu de cîte ori e lume în salonaş... Pentru prestigiu !... Să vadă oamenii că am contact şi cu bătrîni venerabili, cu ochelarii de aur... Dragă, în meseria mea, trebuie mult *bluf ;* dacă n-arunci praf... *(Intră François şi-l întrerupe.)* Ce e François ?

FRANÇOIS : Domnul ambasador al Madagascarului...
CAMIL : Ascultă François, cînd este domnişoara Lizi aici, să nu-mi mai anunţi nici un ministru. Numai cînd sînt şi alte persoane... ai înţeles ?
FRANÇOIS : Am înţeles, alteţă...
LIZI : Da' ce e povestea asta, cu ministrul ?
CAMIL : E ceva complicat... în interesul afacerilor... ştii... Eu...
LIZI : Bine, bine ! Nu-mi explica, dacă e în interesul afacerilor !
CAMIL : Admirabil om François ăsta !... Numai un macedonean poate să fie aşa de discret şi de credincios. Tot ce-i spun e sfînt ! Să-i spun acum : François, du-te şi omoară trei deputaţi, şi pe urmă fă cîte o sută de mătănii la trei biserici, pentru odihna sufletului lor — e gata s-o facă !... Nimic nu i se pare curios, cînd vine de la mine... Să vezi ! François ! *(Intră François.)* François eu vreau să fiu rege al Epirului !
FRANÇOIS : La ordin !
CAMIL : Domnişoara Lizi o să fie regină a Epirului !
FRANÇOIS : Prea bine, alteţă !
CAMIL : E vorba însă, cum s-ajungem noi pe tronul Epirului ?
FRANÇOIS : Să mă gîndesc, alteţă !...
CAMIL : N-ai putea dumneata să găseşti vreo cincizeci epiroţi care să-mi propuie candidatura ?
FRANÇOIS *(stă cîteva clipe pe gînduri şi numără pe degete)* : Văd numai patruzeci...
CAMIL : Ajunge şi patruzeci... Cît trebuie să le dăm la fiecare ?
FRANÇOIS : Cîte două lire turceşti...
CAMIL : Asta face ?
FRANÇOIS : Cam cinci sute de lei de om... Douăzeci de mii de lei...
CAMIL : Bine, François... Uite banii... Poftim şi cinci mii de lei pentru dumneata... Dumneata ai să fii şeful delegaţiei...
FRANÇOIS : Prea bine, alteţă !

CAMIL : Pregăteşte-i pe toţi, nu-i aşa, spune-le că mă trag din Kastriota şi veniţi să-mi oferiţi candidatura, cînd ţi-oi spune eu !
FRANÇOIS : Am înţeles, măria-ta.
CAMIL : Dar vezi să fie patruzeci de epiroţi veritabili, cu fustanele şi cu nasul lung...
FRANÇOIS *(numără iară pe degete)* : Numai douăzeci şi opt au nasul lung. Dar fustanele o să aibă toţi.
CAMIL : Ajung şi douăzeci şi opt... Aşa, François !
FRANÇOIS : Să trăiţi, măriile-voastre ! *(Iese.)*
LIZI : Admirabil ! Ha ! ha ! ha !
CAMIL : Da' de ce rîzi ?
LIZI : De gluma asta, cu tronul Epirului...
CAMIL : Da' nu glumesc de loc !...
LIZI : Cum ? E serios ?
CAMIL : Tot ce poate fi mai serios... Ce, nu mă cheamă Valonidy ? N-am sînge de prinţ în vine ? N-am drept la tronul strămoşilor mei ?
LIZI : De, dragă, cum zici şi tu... Ştiu eu ?!...
CAMIL : Acuma, nu ştiu dacă o s-ajung să domnesc, dar zgomot o să se facă, asta îţi garantez... Îţi dă mult lustru pretenţia de prinţ. Unii rămîn înmărmuriţi ; alţii se indignează, alţii surîd, dar tot te alegi cu nitel prestigiu... Ceva din pulberea de aur care-ţi rămîne pe degete, cînd te-ai jucat cu o coroană regală... Şi apoi... *(Se loveşte pe frunte.)* Da ! da !... O afacere minunată ! Asta e o lovitură extraordinară !
LIZI : Ce e ? Ce e ?
CAMIL : Dragă, ştii că printre candidaţii la tronul Epirului e şi ducele de Mont-Valerien...
LIZI : Nu ştiam...
CAMIL : Ei bine, omul ăsta are 500 de milioane. Mă duc la el — adică nu mă duc eu, trimit ambasadori — şi-i propun să-i cedez drepturile mele pentru un milion. Da ! Da ! Să-mi dea un milion de franci şi eu, prinţul Camil Valonidy, urmaşul lui Aladro Kastriota, renunţ în public la tronul Epirului în favoarea ducelui de Mont-Valerien... Dacă ducele nu vrea... găsesc eu oricînd un prinţişor neamţ căruia să-i cedez tronul strămoşilor mei !... Lasă-mă un moment dragă... Du-te în odaia ta şi cîntă-mi

ceva la pian... cîntecul mă inspiră... vreau să mă gîndesc la afacerea asta... *(Se cufundă într-un fotoliu.)*

LIZI : S-aprind ?

CAMIL : Nu... Îmi place mai mult așa, în penumbră...

LIZI *(sărutîndu-l)* : La revedere...

CAMIL : La revedere ! *(Preocupat :)* Prințul Epirului !... Un milion... *(Își înfundă capul în palme și visează, în umbra serii. Alături, Lizi cîntă la pian. Cineva rîde.)* Cine e acolo ?

GLASUL LUI SWARZ : Fii calm, tinere, fii calm !

CAMIL : Cine e ?

GLASUL LUI SWARZ : Eu sînt, tinere !

CAMIL : Nu văd pe nimeni...

SWARZ : Sînt aici !...

CAMIL : Unde ?

SWARZ : Iată-mă !... *(Se ivește Swarz.)*

CAMIL : Ce cauți aici ? Afară ! Ieși afară !

SWARZ : Fii calm, tinere, fii calm... Am venit să te văd... Cum o duci ? Bine ? Și eu sînt bine ! Hei, da' frumos ești instalat, n-am ce zice ! Ce lux ! Ce opere de artă !... Și fac prinsoare că le-ai plătit pe toate !

CAMIL *(apucînd o statuetă)* : Dacă nu ieși numaidecît, îți sparg capul !

SWARZ : E păcat ! Ai să spargi statueta... Nu sînt însuși Swarz... eu sînt umbra lui Swarz... sînt amintirea lui Swarz !

CAMIL : Vampirul !

SWARZ : Vampirul dacă vrei... Omul care suge sîngele săracilor ! Caracatița națională ! Crocodilul ! Hi ! hi ! hi !

CAMIL : Ce cauți aici ? Ce cauți ?

SWARZ : Am venit să-ți aduc aminte !

CAMIL : Ce ?

SWARZ : Să-ți aduc aminte de mine. Îți cer iertare că te tulbur din frumoasele-ți visuri, dar e de datoria mea să-ți amintesc că afacerea noastră nu e încă lichidată...

CAMIL : Știu...

SWARZ : Dacă știi, de ce-ți faci tot felul de planuri ?... De ce-ai oprit pe toți din jurul tău să-ți vorbească de mine ?

CAMIL : Fiindcă amintirea ta mă supără... Îmi tulbură viața !

SWARZ : Regret, dar nu pot să dispar încă. Îmi datorești măcar un an de pușcărie. Nu uita !...

CAMIL : Nu se știe...

SWARZ : Se știe ! Se știe !

CAMIL : Ne-am judecat ! Cauza ta e pierdută !

SWARZ : Ne-am judecat o dată numai. Să vedem la a doua înfățișare !...

CAMIL : Am să mai amîn înc-o dată și tot n-ai să mă-nvingi !

SWARZ : O să ne judecăm a treia oară și tot n-ai să-mi scapi !... Și apoi, crezi că faci bine întîrziind mereu ziua scadenței ? Odată și odată, tot va trebui să plătești. Mai bine renunță la tertipurile judecătorești, și primește sentința ! Un an nu e mult — și scapi de fantoma mea pentru totdeauna !

CAMIL : Am destui bani acuma, ca să cumpăr pe toți judecătorii !

SWARZ : Te-nșeli ! Mai bine mulțumește-le că nu te-au înfundat de la întîia judecată ! De atunci ai avut vreme să te lansezi... Ai făcut afaceri strălucite : ai exportat marinată de broaște, ciori în saramură și muște împăiate. Ai cîștigat un milion, două, trei... Acuma ești pe cale să-ți împătrești averea cu tronul Epirului — și nu ești neam de prinț, cum nu sînt eu rudă cu patriarhul de la Ierusalim ! Hi ! Hi ! Hi !

CAMIL : Te urăsc, mizerabile !... Te urăsc ! Aș fi un om fericit — și rînjetul tău îmi otrăvește sufletul !

SWARZ : Ar trebui să-mi fii recunoscător ! Îmi datorești toată prudența ta de mai tîrziu ! Păția cu mine ți-a servit. N-ai mai lucrat copilărește. De ce te plîngi ?

CAMIL : De n-ai fi tu, m-aș bucura în voie de tinerețea mea, de averea mea, de toată frumusețea vieții !

SWARZ : Ești tînăr ! Ai vreme. Mult mai frumoasă o să-ți pară viața — după un an de pușcărie ! Merit și eu atîta lucru, ce dracu !

CAMIL : Am să-ți plătesc eu ! Am să mă răzbun !

SWARZ : Nu te încerca, fiindcă sînt mai tare ! Sînt mai pățit ca tine, sînt mai bogat, și am prieteni mulți, puternici — pe care i-aș putea compromite oricînd aș vrea ! Nu se joacă nimeni cu mine ! Te dau de gît ! Te dau de gît !

CAMIL : Afară, cîine ! Ieşi afară ! *(Cîntecul lui Lizi tace brusc.)*

SWARZ : Am să ies, dar prieteneşte ! *(Îi întinde mîna.)* La revedere ! Nu vrei să-mi dai mîna ? Foarte bine. Ai să mi-o dai într-o zi, ştiu eu...

CAMIL : Pleacă !... Pleacă !... *(Swarz nu se mai vede, Lizi năvăleşte în odaie.)*

LIZI : Dar ce e, Camil ? Ce ţi s-a întîmplat ? De ce ai strigat aşa ?

CAMIL : Nimic... Ţi s-a părut...

LIZI : Eşti abătut... a fost cineva la tine ?

CAMIL : Nu !... N-a fost nimeni !... *(Agăţîndu-se cu disperare de Lizi.)* Ba da... a fost cineva... a fost umbra lui Swarz... a fost amintirea primei mele greşeli !... Oh ! Oricît aş vrea să mă gîndesc la altceva, nu pot ! Nu pot ! *(Plînge, la sînul lui Lizi.)*

LIZI *(legănîndu-i capul)* : Nu-i nimic... fii liniştit... Te-ai obosit prea mult astăzi... Stai colea, închide ochii şi nu te mai gîndi la nimic. Ba da... Gîndeşte-te la ceva plăcut... la ţări îndepărtate, la frumuseţea vieţii care ne aşteaptă... departe... departe...

CAMIL : Dar nu putem pleca... nu putem pleca...

LIZI : O să plecăm, n-avea grijă... Şi n-are să te mai tulbure nimeni... şi o să fim fericiţi, fericiţi, cum n-a mai fost nimeni niciodată. Vezi tu... Ai fost aşa de singur... biet copil pierdut în largul lumii... şi ai nevoie de atîta dragoste... de atîta linişte ! O să plecăm departe şi n-are să te mai supere nimeni... nimeni... Şi eu am să te ţin în braţe ca acum... şi am să te leagăn... aşa !... O lacrimă ?... Ci lasă ! Nu mai plînge ! Nu mai plînge !

Cortina

ACTUL IV

Acelaşi decor, seara, în lumina bogată a candelabrelor. Trandafiri roşii peste tot. Salonul e plin de invitaţi. Lăutarii cîntă în culise. În salonaş e numai Coco şi cu Păsărică.

PĂSĂRICĂ : Toate felicitările mele !... Ai o toaletă de cea mai rară fantezie... Cîtă graţie în alegerea culorilor ! Ai făcut-o înadins pentru serbarea de astă-seară ?

COCO : Nu... am purtat-o şi-n *Prinţesa egipteană*...

PĂSĂRICĂ : Opereta cea nouă...

COCO : Da...

PĂSĂRICĂ : N-am văzut-o... Era frumoasă ?

COCO : Da... afară de rolul meu, pe care autorul l-a neglijat complet, cu toate că era primul rol din piesă.

PĂSĂRICĂ : Dar îmi închipui că ai înlocuit lipsurile autorului prin farmecul dumitale...

COCO : Da. Aşa s-a spus. Criticul *Trompetei* a scris că nu ştia ce s-aleagă : vocea mea sau arta mea scenică ? Spunea că gîndindu-se la una, preferă pe cealaltă...

PĂSĂRICĂ : Şi a avut dreptate !... Nici eu n-aş şti ce s-aleg... Şi în plus de voce şi joc, mai posezi şi un dar de a dansa, care e o poemă... Astă-seară ai să ne cînţi ceva ?

COCO : Nu cred... nu sînt în voce...

PĂSĂRICĂ : Şi apoi, nu ştiu, zău, dacă e un public destul de ales pentru dumneata... Nu ştiu dacă amicul Camil merită onoarea de a te avea printre atracţiunile serii...

COCO : Eu cînt totdeauna pentru mine, nu pentru public... Publicul mi-e indiferent !

PĂSĂRICĂ : Tocmai ca mine ! Oricărui artist adevărat publicul îi este indiferent. Mai ales astă-seară ! Unde mi-aș fi închipuit eu, anul trecut, că o s-ajungă vremea să invite Camil lume la el, să fie sărbătorit, să fie eroul zilei... Nu știu dacă mulți artiști au avut norocul ăsta în viață !...

COCO : Mi se pare că asta e prima serată pe care o dă !...

PĂSĂRICĂ (*maliţios*) : Prima și ultima !...

COCO : Da... fiindcă mîine pleacă în Italia...

PĂSĂRICĂ : Italia ! O cunosc eu Italia asta ! E la un sfert de ceas de București, și are un nume foarte poetic...

COCO : Nu te-nțeleg...

PĂSĂRICĂ : Se poate ?

COCO : Parol !... Vorbește mai lămurit...

PĂSĂRICĂ : Italia spre care se duce Camil poartă armonios nume „Văcărești".

COCO : Pușcăria ?

PĂSĂRICĂ : Da, desigur ! Da, desigur ! Să spună altora că pleacă în voiaj, nu mie...

COCO : Ai ceva informații precise ?

PĂSĂRICĂ : Mă rog : nu se judecă mîine procesul cu Swarz ?

COCO : Ba da...

PĂSĂRICĂ : Atunci ?!

COCO : Bine, da' nu însemnează că o să-l condamne !

PĂSĂRICĂ : Mai mult ca sigur !... Mi-a spus mie un avocat care se pricepe ; măcar un an de zile — și tot îl încasează...

COCO : Mie nu-mi vine să cred...

PĂSĂRICĂ : Cum o să crezi ? Amicul dumitale este avocatul lui Camil, și orice avocat, e optimist. E datoria dumitale să nu crezi. Eu însă știu ce știu ! De altfel și el presimte ce-l așteaptă... Serata asta n-are alt rost decît s-arunce praf în ochii oamenilor... S-arate că nu-i pasă... „Adio, amicii mei ! Plec în Italia". Și cînd colo, urcă dealul...

COCO : Eu tot am speranță c-o să fie achitat... Am făcut multe demersuri, și Costel și eu. De altfel, dacă scapă să știi că numai mulțumită nouă — altminteri înfundă anul de pușcărie !

PĂSĂRICĂ : Așa da !... Spune așa ! Eu ce ți-am tocat pînă acum ? Ha ! ha ! ha !

COSTEL (*intrînd, aferat*) : Camil unde e ?

COCO : Era în salon adineauri... Trebuie să fie în biroul lui...

PĂSĂRICĂ : Uite-l !... Eu mă retrag ! (*Pleacă împreună cu Coco.*)

CAMIL (*vine repede spre Costel*) : Ei bine ?

COSTEL : Swarz nu vrea s-audă cu nici un chip de parale ! I-am oferit îndoit, i-am oferit 300.000, zadarnic... Rînjește cu rînjetul lui amabil și spune : „Eu aș renunța bucuros, dar nu vrea Dacu să renunțe". Așa că, din partea lor, nu e nici un chip de împăcare...

CAMIL (*trist*) : Ți-am spus eu, ți-am spus... Sfîrșitul e cel pe care-l așteaptă toți, pe care-l prevăd și eu ! Pușcăria ! Da ! Da !

COSTEL : Ei, asta-acum ! Prea ești pesimist ! Curaj ! N-o să fie nimica !

CAMIL : Tot așa mă încurajai la început : e un delict de presă, vom merge la juraţi ! Și uite, tot la tribunal am nimerit.

COSTEL : Nu fii copil, Camil, ce dracu ! Te știam mai bărbat !... N-o să te lăsăm noi tocmai acum ! Nu numai prietenia — dar și interesul mă împinge să te scap, ce dracu ! Îți spun eu că ai să ieși cu fața curată ! (*Surîde.*) Am și motive s-o cred.

CAMIL : Așa ?

COSTEL : Firește !...

CAMIL : Ai văzut pe judecători ?

COSTEL : Doi din ei — dar ajunge. Avem majoritatea inchizitorilor cu noi !

CAMIL : Cît ?

COSTEL : Le-am dat cîte 80.000 la fiecare ! Achitarea ta o să ne coste 160.000 lei. Justiția are ochii legați — și mîna întinsă. Umple-o cu aur, și mîna aceea devine mîngîietoare !

CAMIL : Or ce mi-ai spune tu — eu tot trist sînt... Am presimțiri negre.

COSTEL : Fă ce-ți place, în definitiv. Treaba ta dacă vrei să-ți plătești melancolii distinse. Deocamdată însă, nu mai făcea capul ăsta de înmormîntare... fii vesel... Arată-le tuturora că nu-ți pasă, că mîine pleci într-adevăr spre țara serenadelor și a cerului albastru...

CAMIL : Dacă scap plec — dacă nu, adio Neapole. Dar ai dreptate ; să fim veseli !...

COSTEL : Şi ca să fim veseli, să-ţi spun cum am procedat cu judecătorii : lui Vasilescu, băiat deştept, i-am oferit banii direct, i-a încasat şi mi-a promis că te achită. Cu Ursu, care e o vulpe bătrînă, a trebuit s-o iau mai pe departe : „Să trăieşti, coane Mihai... Mîine îl bagi în puşcărie pe Camil nu-i aşa ?" „Da' de unde ştii d-ta !... mi-a răspuns Ursu. Poate scapă !" „Nu scapă, coane Mihai, fac prinsoare că nu scapă... Uite, eu am 80.000 lei mari şi laţi în buzunar. Pariez 80.000 contra 80 lei, că o să fie condamnat... Ţine banii !" Şi ca să fie sigur Ursu de pariu, i-am băgat cu sila banii în buzunar şi i-am spus rîzînd : „Sînt aşa de sigur că îl condamnaţi, încît las banii la dumneata... Mîine seară trec şi-i iau înapoi, plus 80, pe care i-ai pierdut dumneata."

CAMIL : Grozav mi-e frică că o să cîştigi pariul, iubite Costel !... Tu te alegi cu 80 de lei şi eu cu puşcăria !

COSTEL : Eşti un dobitoc, na !... Parcă nu-mi cunosc eu oamenii !

PĂSĂRICĂ (*bate din palme, tare*) : Tăcere !... Tăcere !... Doamnelor şi domnilor ! Domnişoara Coco, divina noastră subretă, ne va cînta cuplete inedite !...

COCO (*mulţumind aplauzelor*) : Cuvinte noi — pe muzică veche !...

TOŢI : Bravo ! Bravo ! (*Coco mimează, cîntă şi dansează în atenţia generală. Cînd a sfîrşit, e acoperită de aplauze şi de flori, aruncate de toţi convivii.*)

CAMIL (*cu o cupă în mînă*) : Aruncaţi flori şi risipiţi entuziasmul vostru, celebrînd arta !... Trăiască arta !... Sînt fericit că v-am dat prilejul, scumpii mei oaspeţi, s-auziţi pe divina noastră cîntăreaţă... Ce farmec poate fi mai ales, decît farmecul farmecelor unite ? Frumuseţe clasică, gesturi sculpturale, vervă galică şi ciripit de privighetoare ! Ne-ai dat mărgăritare vii, frumoasă Coco, să te răsplătim şi noi cu ăst şirag de biete mărgăritare ! (*Pune în jurul gîtului artistei un colier de perle. Toţi aplaudă gestul lui Camil.*) Vreau ca oricine trece pragul casei mele să aibă cîteva clipe de mulţumire... E aşa de tristă viaţa, aşa de monotonă, încît nu e cîntec care să proslăvească precum li se cuvine, lumina, rozele şi femeia !... În cinstea femeilor, care au trimes pe cele mai frumoase în casa mea, închin astă-seară paharul meu de vin ! *Evoe ! Evoe !* (*Cupele se ciocnesc, lăutarii cîntă un marş.*)

PĂSĂRICĂ (*după ce entuziasmul s-a potolit, lui Camil*) : Scumpule, aş avea o vorbuliţă...

CAMIL : Cu plăcere...

PĂSĂRICĂ : Am să-ţi cer ceva... Nu-ţi fie frică, nu vreau bani... Ştii cît de puţin ţiu la ei... Aş vrea să te întreb : eu ce devin, dacă pleci în Italia ?

CAMIL : Ţi-am spus că leafă lunară nu pot să-ţi mai dau, dar că îţi cumpăr tot ce faci, după vechea învoială... dacă-ţi convine...

PĂSĂRICĂ : Nu vorbesc de mine personal, vorbesc de eul meu artistic, de opera mea...

CAMIL : A-ha ! Ce devin tablourile tale ! Ei bine, am hotărît...

PĂSĂRICĂ : Nu ! Nu-mi spune ce ai hotărît, înainte de a mă asculta. Ştii că eu am refuzat orice cumpărători, fiindcă nu voiam să-mi risipesc opera. Dac-am consimţit să-ţi vînd ţie, a fost fiindcă mi-ai făgăduit că ai să-mi ţii toate pînzele la un loc.

CAMIL : Ceea ce am şi făcut — uite casa mea e plină numai de tine...

PĂSĂRICĂ : Văd, şi-ţi mulţumesc. Ştiu că toate tablourile celorlalţi băieţi, toate sculpturile la care ţineai, le-ai trimis în Italia. E adevărat ?

CAMIL : Tot ce poate fi mai adevărat !

PĂSĂRICĂ : Asta înseamnă că opera mea n-are nici un interes pentru tine...

CAMIL : Ba-ţi cer iertare !... Înseamnă că ţiu la ea mai mult ca la orice — de aceea am vrut să rămînă ţării... pentru muzeul „Păsărică" !

PĂSĂRICĂ : Nu ! Nu ! M-am convins de mult că tablourile mele nu te mai interesează ; de aceea cred că cel mai nimerit lucru ar fi să mi le dai înapoi... Vreau să fiu sigur că n-or să se risipească.

CAMIL : Dacă ţii aşa de mult, ţi le dau... Ţi-am plătit pentru ele, dacă nu mă-nşel, vreo 150.000 de lei... Am băgat şi vreo zece mii de lei în rame, face 160.000... Dă-mi o sută de mii şi sînt ale tale.

PĂSĂRICĂ (*uimit*) : Da' de unde vrei să scot eu 100.000 lei ?
CAMIL : Nu cumva le-ai vrea degeaba, hai ? Slavă Domnului, ţi-am plătit fiecare pînză pînă la ultimul franc... Nu mai pun ce ţi-am dat lunar, nici polița pe care m-ai făcut s-o plătesc.
PĂSĂRICĂ : Mă rog, n-ai avut un tablou în schimb ?
CAMIL : Bine, dar nu credeam c-o să mă coste 3.000 lei.
PĂSĂRICĂ : Zău, da' cît ?
CAMIL : Fiecare tablou ţi l-am plătit 3—400 lei. Credeam că şi „Somnul centaurilor" o să mi-l dai cam tot pe atîta...
PĂSĂRICĂ : Atunci de ce ai iscălit polița de 3.000 ?
CAMIL : Pentru gest !...
PĂSĂRICĂ : Ei, vezi, asta e ! Altă dată să nu mai faci gesturi, fiindcă gesturile se plătesc... Îmi pare bine că ţi-am dat o lecţie de prudenţă... Altă dată să bagi de seamă...
CAMIL : Îţi mulţumesc, scumpule ! Am să fiu mai prudent de aci înainte, şi încep prin a te înştiinţa c-am ridicat preţul tablourilor tale la 200.000 lei... Ai bani ? Ia-ţi marfa ! Sper că nu le vrei de pomană...
PĂSĂRICĂ (*indignat*) : Nici nu m-aşteptam ! Voiam numai să-ţi încerc generozitatea... Îmi pare bine că m-am convins şi eu de ce spune lumea.
CAMIL : Şi ce spune lumea ?
PĂSĂRICĂ : Că generozitatea ta e de formă...
CAMIL : Bine că te-ai convins în sfîrşit ! Îţi trebuie multă vreme ca să remarci un lucru ! Mai ai să-mi spui ceva ?
PĂSĂRICĂ : Dragă, tu ştii ce mult ţin eu ca să am toată opera la un loc. Mi s-ar rupe inima s-o ştiu risipită. Îmi făgăduieşti că n-ai s-o împrăştii niciodată ?
CAMIL : Îţi făgăduiesc ! Şi acum, dă-mi voie să-ţi spun şi eu ceva : amice Păsărică, te-ai cam grăbit să vii la moştenirea mea : n-am murit încă !... Poate că dau faliment în seara asta — dar de-ngropat, n-o să mă-ngropaţi încă ! (*Trece la Coco care i-a făcut un semn.*)
PĂSĂRICĂ (*lui François care trece*) : François...
FRANÇOIS : Porunciţi, domnule Păsărică...
PĂSĂRICĂ : François, astă-seară am băut două-trei pahare de şampanie...
FRANÇOIS : Să vă fie de bine...

PĂSĂRICĂ : Şi am o poftă ciudată — ai să rîzi şi dumneata — dar mi-ar plăcea — numai astă-seară — fiindcă prea ai spus la toată lumea, mi-ar plăcea să-mi zici „excelenţă".
FRANÇOIS : Nu pot, domnule Păsărică...
PĂSĂRICĂ : Da' de ce nu poţi ?
FRANÇOIS : Fiindcă-am fost oprit să vă mai spun „excelenţă"...
PĂSĂRICĂ : Nu-i nimic... Astă-seară îţi dau voie...
FRANÇOIS : Nu pot. M-a oprit măria-sa...
PĂSĂRICĂ : Cine ? Camil ?
FRANÇOIS : Da... Măria-sa prinţul Valonidy.
PĂSĂRICĂ : Şi cum ţi-a spus ?
FRANÇOIS : Mi-a spus că v-a degradat şi că vă numiţi domnul Păsărică, pur şi simplu.
PĂSĂRICĂ (*fierbînd*) : Bine, François, bine ! (*În sine :*) Am să i-o plătesc. (*Se depărtează.*)
CAMIL (*lui Coco*) : Foarte interesant ! Foarte interesant ! Să stăm aci : te ascult...
COCO : Ia uită-te împrejur... Ne observă cineva ?
CAMIL : Nu... Poţi să vorbeşti...
COCO : Azi aşa, mîine aşa, m-am pomenit că sînt obsedată de figura dumitale... de vocea... de gesturile dumitale...
CAMIL : Curios ! Curios !
COCO : Întîi să-ţi spun drept, nu te-am luat în serios... Îmi spuneam : de ce nu e băiatul ăsta mai aşezat ? Cu inteligenţa lui, cu farmecul lui, ar fi un amic delicios...
CAMIL : Mă flatezi... Îţi mulţumesc de atîta bunătate...
COCO : Nu... Nu sînt bună... Ştii că sînt ambiţioasă — şi un om ambiţios nu poate fi bun...
CAMIL : Iată un aforism limpede. Am să mi-l notez !
COCO : Te comparam cu Emilian...
CAMIL : Costel ?
COCO : Da... Costel şi spuneam : Ce deosebire !... Costel, băiat de familie, cu relaţii, cu situaţia făcută — şi totuşi, ce imbecil !
CAMIL : Cum ? Ai spus chiar cuvîntul *imbecil ?*
COCO : Nu tocmai asta, dar în sfîrşit... Nu poţi să spui că e un om strălucitor. E adevărat că are simţul afacerilor, dar e lipsit cu totul de fantezie... Şi atunci mi-am spus : ce pereche frumoasă aş face eu şi Camil !

CAMIL : Oh !... Dar mă pui prea sus, scumpa mea ! Nu mi-aș fi închipuit niciodată că eu, un biet gazetar !...

COCO : Închipuiește-ți orice — meriți !... Nu m-aș mira să te aleagă chiar o prințesă... Te sfătuiesc să ai toate curajurile. *(Enervată :)* Ci vorbește... spune-mi și dumneata ceva !...

CAMIL : Ah ! Da ! Prost ce sînt ! Dar nu găseam cuvinte cu care să răspund frumoaselor dumitale fraze !... Într-adevăr, am face o pereche așa de potrivită !... M-aș simți așa de fericit la brațul dumitale, scumpa mea Florență...

COCO : Florența ? Mă cheamă Coco...

CAMIL : Știu... știu... Îți spun Florența, fiindcă, nu știu de ce, mi-ai evocat cetatea crinului roșu... Vezi dumneata, eu de cîte ori văd o femeie, mă gîndesc la un oraș... O brună lenește trece, mlădiindu-și talia : Constantinopole... O blondă înaltă mă privește familiar : scumpa mea Viena, te salut !... Iată o brună cu ochii de foc, cu gesturi vioaie ! Toledo !... Carmencita !... Alta are părul roșu, ochii verzi, ca valurile mării ! Veneție, te ador !... O siluetă melancolică trece-n seara cenușie... Părul e blond, aproape alb, ochii cenușii, aproape albi și ei — și atuncea eu salut Copenhaga... Și apoi imediat o femeiușcă sprintenă, cu ochii vii, cu nasul spiritual și cu piciorul mic mă frolează. Inima-mi bate, sîngele-mi aleargă-n vine, și beat de fericire țip : Paris — slavă ție !

COCO : Eu ce am, ca să-ți evoc Florența ?

CAMIL : Misterul... farmecul necunoscutului...

COCO : Cum așa ?

CAMIL : N-am fost în Florența niciodată...

COCO : Și nu te tentează o călătorie-n cetatea crinului roșu ?

CAMIL : Oh ! Cum nu ! Cum nu !... Dar e așa de greu !

COCO : De ce ?

CAMIL : Fiindcă, mîine, vai, trebuie să plec aiurea !

COCO : La Neapole !

CAMIL : Nu ! La Văcărești !

COCO : Ce glumă !

CAMIL : Nu, sînt sigur !... Și apoi ce daruri aș putea duce Florenței, eu, care, asemeni fiului risipitor, mi-am împărțit comorile la cele patru vînturi ?!...

COCO : Nu te-nțeleg...

CAMIL : Am înzestrat, cu tot ce am avut, un oraș necunoscut încă, un oraș fără strălucire, dar care pentru mine e cetatea ideală... e orașul liniștii...

COCO : Și... cum se cheamă acel oraș ?

CAMIL : Foarte simplu : Lizi.

COCO : Ah !

CAMIL : Da... Odinioară mă atrăgea mult zgomotul și fastul marilor orașe... Acuma însă — nu mai pot respira aerul lor îmbătător, ametitor... Visez un mic colț provincial, cu perdele albe și flori de busuioc la fereastră...

COCO : Te felicit, scumpul meu !... Ai un dar minunat de-a întoarce frazele, și de-a refuza grațiile ce ți se oferă... Îmi pare bine însă să constat că nu sîntem făcuți unul pentru altul : eu visez lupta cu iluziile, cu interesele, cu emoțiile ei...

CAMIL (*maliții*) : Cu milioanele ei...

COCO : Dacă vrei !... Dumneata însă ai ametit devreme și visezi scufița și pantofii familiali...

LIZI (*intră ; glumind*) : V-am prins !

CAMIL : Ce e dragă ?

LIZI : V-am prins ! V-am prins !

CAMIL : Ce ai tu astă-seară, Lizi ? Ai un aer neobișnuit...

LIZI : Sînt veselă ! Ce, eu n-am voie să am temperament ? Doar e banchetul tău, astă-seară, Camil ! Am băut atîta șampanie, încît nu știu unde mi-e capul...

COCO : Ne-ai speriat !

LIZI : Am vrut să-i fac pe plac lui Păsărică... El m-a trimis aici. „Ia bagă de seamă, Camil îi face curte lui Coco !" Și am venit, ca să nu se supere !

COCO (*lui Camil*) : Da' mare secătură, amicul dumitale. Mă mir cum de-i permiți glume d-astea !...

CAMIL (*ironic*) : Alunec peste defectele omului, ca să apreciez artistul : unui om de geniu i se tolerează orice !

COCO : Eu nu găsesc de loc că are geniu... Stai că-l corijez eu acum ! (*Se duce furioasă spre Păsărică.*)

CAMIL (*lui Lizi*) : Ce e cu tine, micule ?

LIZI : Sînt enervată... Atmosfera asta mă înăbușe... Pe la toate colțurile, numai rîsete și răutăți la adresa ta... Nu știu ce să mai inventeze. Toți șoptesc : Închisoarea ! Închisoarea ! Au vîrît și-n sufletul meu frica ! Și tu, care i-ai poftit aici să-i ospătezi, să le faci cadouri !...

CAMIL : I-am invitat ca să-mi bat joc de ei ! Mîine, numele lor, o să fie în toate gazetele ! Au venit cu toții pe furiș... Le e rușine să mă frecventeze — dar vinul meu nu le e rușine să-l bea... Ce figură au să facă cu toții mîine — citind darea de seamă a banchetului !...

LIZI : Eu să fiu în locul tău, i-aș da afară pe toți.

CAMIL : Nu, fiindcă plăcerea ar fi mult mai mică !... Satisfacția mea e ceva mai complicată... Vreau să-i aud lăudîndu-mă, vreau să-i simt bîrfindu-mă, iar mîine, să fie interpelați în stradă : „Cum ? Ai fost la banchetul escrocului ? Nu-ți mai întind mîna !" Ha ! ha ! ha ! Ce farsă !...

COSTEL (*urcîndu-se pe scaun, cu un pahar în mînă*) : Doamnelor și domnilor...

CAMIL (*lui Lizi*) : S-auzim ! Începe comedia...

COSTEL : Ne-am adunat aici cu toții ca să sărbătorim pe prietenul nostru Camil Valonidy !

TOȚI : Ura ! Să trăiască !

COSTEL : Nu e nevoie să-i mai enumăr calitățile, fiindcă i le cunoaștem cu toții. Dar nu pot să trec cu vederea inteligența lui sclipitoare, gustul său artistic, sufletul său generos !...

TOȚI : Bravo ! Bravo !

COSTEL : Vorbesc, frumoaselor mele doamne, domnii mei, nu numai ca amic, dar și ca avocat al său, într-o chestie delicată (*atenție ; unii tușesc*). Precum știți, înainte de a moșteni de la un unchi din Salonic, frumoasa lui avere de azi, Camil era un aprig polemist. Condeiul său, asemeni scalpelului unui chirurg, tăia fără milă, în cangrena societății noastre... Multe reputații false a dărîmat ilustrul meu prieten, dar și-a făcut și mulți dușmani. O bandă neagră, din care fac parte personalități de marcă, a hotărît să-l înlăture — pentru ca odată Camil desființat, să nu mai fie nimeni în calea mișeliei lor ! Ei bine, nu ! Multe procese de calomnie ni s-au intentat și din toate am ieșit cu fața curată, nu-i așa, frate Camil ?

TOȚI : Așa e ! Așa e !

COSTEL : Vom ieși cu fața curată și mîine, domnilor ! Dar vai, mîine neprețuitul prieten nu va mai fi printre noi. Amărît pînă-n fundul sufletului, scîrbit de atmosfera

vicioasă în care e nevoit să trăiască — el caută alte orizonturi, mai senine. Mîine, Camil va pleca spre țărmii înfloriți ai Adriaticei, spre Italia cîntată de poeți ! Drum bun, iubite Camil, drum bun, iar voi, lăutarilor, cîntați „*O sole mio !*" (*Aplauze.*)

PĂSĂRICĂ : Cîntați „*O sole mio*" lăutarilor, iar ție, Camil, îți urăm cu toți drum bun !... Dați-mi voie ca reprezentant al artei, s-aduc mulțumirile tuturor artiștilor ajutați de scumpul nostru Mecena. În secolul nostru prozaic, în care atît statul, cît și particularii, își strîng băierile pungii, de cîte ori se ivește silueta unui artist, Camil și-a împărțit binefacerile în dreapta și în stînga... Ziarele au vorbit întotdeauna, cu elogiile cuvenite, de tot ce-a făcut amicul nostru. Unii rău-voitori au insinuat că un adevărat filantrop nu face atîta caz de generozitatea sa — dar ce ne pasă nouă de gura lumii ? Ați știut cu toții că amicul Camil a premiat romane, a înființat reviste, a dat cupe de aur aviatorilor și-a protejat o mulțime de pictori ; e adevărat că gurile rele spuneau că prea a făcut puțină alegere, prea a confundat geniile și mediocritățile, în sfîrșit, că prea a arătat multă lipsă de gust, dar ce ne pasă nouă de insinuările rău-voitorilor !?

Camil, doamnelor și domnilor, a fost nu numai Mecena — dar și un erou. S-a luptat cu viața. Asemeni haiducilor legendari, care despuiau pe bogați, ca să dea săracilor, el lua banii burghezilor, ca să dea artiștilor... Ce ne pasă de mijloace, dacă scopul a fost atins ?!

Prietenul nostru Costel Emilian, spuse adineauri, că sărbătoritul de astă-seară și-a moștenit milioanele de la un unchi din Salonic, iubitul meu Camil — dar lucrul ăsta nu-ți scade meritul : erai pîn-acuma un erou — ai devenit un simplu moștenitor. Nu-i nimic ! Unde dă Dumnezeu să fie mulți burghezi ca tine pe pămînt ? (*Se urcă pe masă.*) Beau acest pahar în sănătatea lui Mecena și-i urez drum bun și petrecere bună în Italia, sau oriunde s-o duce mîine. Căci oamenii își schimbă adesea ținta vilegiaturii, nu-i așa ? De aceea... (*Lizi-l trage jos.*)

LIZI : Destul, Păsărică, destul ! Discursul tău a fost prea lung ! (*Se urcă pe masă.*) Am să ridic și eu paharul în

cinstea lui Camil !... Şi fiindcă prietenul său cel mai bun a vorbit de binefacerile lui cunoscute, să vorbesc şi eu de cele pe care nu le cunoaşte nimeni.

CAMIL : Lizi, te rog !

LIZI : Ce vrei ? Lasă-mă-n pace !

CAMIL : Te opresc să ţii discursuri ! Te opresc să te urci pe masă !...

LIZI : Lasă-mă-n pace, n-auzi ? Ce ? Eu n-am voie să petrec ca toată lumea ?

TOŢI : Aşa e !... Să petreacă şi Lizi ! Să vorbească şi Lizi ! Bravo Lizi !...

LIZI : Da, doamnelor şi domnilor, Camil a făcut multe, şi toate pentru reclamă... Dar a mai făcut el şi lucruri care nu s-au dat publicităţii... (*Lui Păsărică care se depărtează, jenat.*) Da' încotro te duci, maestre Păsărică ? De ce pleci ? Eu ţi-am ascultat discursul. De ce nu vrei să-l asculţi pe-al meu ?

CAMIL : Lizi, isprăveşte odată ! Nu-mi plac atitudinile astea !

LIZI : Dumneata să mă laşi în pace ! Da, doamnelor şi domnilor, cunosc mulţi oameni pe care i-a îndopat „reclamagiul" nostru cu parale, fără să ştie nimeni ! Veneau spre dînsul frumuşel, cu lacrămile-n ochi, cu glasul dulce, şi cu mîna-ntinsă, şi plecau surîzători, cu buzunarul plin şi cu ingratitudinea în suflet ! Îi cunosc eu ! Şi-mi fac o deosebită plăcere să le-o strig de pe masa asta, în seara asta de adio : Am scăpat de voi ! Am scăpat de miorlăiturile şi de balele voastre ! Am scăpat pentru totdeauna, am scăpat !...

TOŢI : Bravo Lizi !... Bravo Lizi ! (*Ciocnesc paharele.*)

CAMIL (*se urcă şi el pe masă*) : Frumoasele mele doamne, scumpii mei amici, vă rog iertaţi ieşirea aceasta neaşteptată şi aproape conjugală, a domnişoarei Lizi Dănescu, buna mea prietenă. Bineînţeles persoanele la care a făcut aluzie nu se găsesc în mijlocul nostru !

LIZI : Ba se găsesc ! Se găsesc !

CAMIL : Oh ! *La gaffe !* Iată unde duce succesul ! Aţi aplaudat-o, şi acuma face gafe ! Nu, în mijlocul nostru nu se găsesc decît prietenii cei mai aleşi. În magistralul discurs pe care l-a ţinut maestrul Păsărică — şi de care îi mulţumesc din toată inima — aţi văzut care a fost

rolul meu în aste cîteva luni. Am jucat cu brio pe Mecena ! Dragul meu Păsărică, ce am făcut eu în aste cîteva luni nu e nici a zecea parte din ce aş fi vrut să fac... Visul meu era să am milioane, cu care să clădesc teatre monumentale, statui pentru oameni iluştri, să editez volume rare, ziare şi reviste, să dau burse la artişti de talent şi să-ncurajez orice avînt către frumos... Laudele prietenilor mei sînt prea mult pentru puţinul pe care l-am făcut... Vai ! Nu mai pot să-mi împlinesc visul, cel puţin în România ! Precum ştiţi, mîine voi pleca în Italia sau voi intra în puşcărie.

TOŢI (*miraţi*) : Ce ? Cum ? Ce puşcărie !?

CAMIL : *Merci ! Merci* pentru amabilitatea cu care aţi spus „Ce ? Cum ? Ce puşcărie !?" dar să lăsăm ipocrizia şi să spunem lucrurilor pe numele lor... Ştiţi cu toţii, ca şi mine, că mîine mă judec cu vulpoiul acela de Swarz, care din pricina imbecilităţii mele, a găsit unicul prilej de a poza în victima presei, în eternul calomniat, în martirul vrednic de Sfîntul Avacum ! E posibil ca judecătorii să m-achite şi atunci, de mîine am să plec, fiindcă m-am săturat pînă-n gît de toate porcăriile ce mi s-au făcut. E probabil însă că voi fi condamnat de individul ăsta suspect, de farsorul... (*Protestările devin violente.*) Aşa e !... Aşa e !... De mîine — n-o să mă mai vedeţi !... Amicii mei, înainte de a vă părăsi, vă ofer toate tablourile mele !... (*Murmure mirate.*) Da ! Da ! Tot ce vedeţi, e la dispoziţia voastră !

PĂSĂRICĂ : Ce înseamnă asta ? Ce înseamnă asta ?

CAMIL : Asta înseamnă, maestre Păsărică, un mare sacrificiu... Am atîta admiraţie pentru geniul tău, încît nu ţi-am înjosit opera ilustră expediind-o în Italia, ci am păstrat-o s-o fac cadou, în momentul cel mai solemn al existenţei mele ! Cunosc sentimentele tale faţă de mine, ştiu ce prieten bun mi-ai fost totdeauna şi ca să te răsplătesc pentru discursul de adineauri, socotesc că-ţi fac cea mai mare plăcere desfiinţînd muzeul „Păsărică" ! Luaţi tot ce vă place, doamnelor şi domnilor !

PĂSĂRICĂ (*neştiind ce tablou să apere, în faţa năvălirii barbarilor*) : Protestez !... Dar eu protestez cu toată energia !...

CAMIL (*dominînd tumultul*) : Un moment !... Acum, după ce am văzut gusturile fiecăruia, vă rog să-mi mai dați cîteva clipe de atenție ! (*Se face liniște.*) Doamnelor și domnilor, vă cer voie să-mi zbor creierii ! (*Scoate un revolver. Femeile țipă, astupîndu-și urechile. Cîțiva domni încearcă să-l dezarmeze, el îi amenință cu revolverul și-i îndepărtează.*) Nu sînt nebun, nu !... Dar mă-ntreb : ce farmec poate să-mi mai dea viața ? I-am gustat toate plăcerile... Și dacă în momentul acesta nu mi se oferă o coroană regală, la ce aș mai trăi ? Adio, scumpii mei, adio ! (*Duce iar revolverul la tîmple și iar s-aud țipete.*)

FRANÇOIS (*îmbrăcat în fustanelă, fes și opinci, face o intrare solemnă*) : Majestate !... (*Atenție mare.*) De la Valona la Monastir, din Vodena pînă la Ochrida s-au adunat patruzeci de bei epiroți și au sosit aici, aducîndu-ți coroana strămoșilor tăi ! (*Îi prezintă pe o pernuță roșie o coroană.*) Trăiască regele Epirului !

CAMIL (*pune coroana pe cap și s-adresează oaspeților*) : Iubiții mei !... Providența mi-a rezervat ultima surpriză ! Trebuie să trăiesc ! (*Aruncă revolverul.*) Dispari, armă infernală ! Scumpilor ! Vă fac pe toți consilierii mei intimi ! Maestre Păsărică, te numesc pictorul Curții Regale.

PĂSĂRICĂ : *Merci,* nu-mi trebuie !...

CAMIL : E prea puțin, recunosc ! Te numesc subsecretar de stat la Beaux Arts !... *Maître Passarika, sous-secretaire d'Etat au Beaux-Arts !* Lăutari, cîntați imnul meu național... Nu-l știți ? Atunci să cîntăm cu toții *Păsărică trecătoare !* (*Camil, cu paharul în mînă, iar ceilalți, cu cîte un tablou în brațe, s-apropie de Păsărică și cîntă în cor, pe mai multe voci :*)

Păsărică trecătoare
Ce eterul străbătînd
Legănată pe-aripioare
Vii din patrie cîntînd !...

PĂSĂRICĂ (*între dinți*) : Ai sictir, pezevenchiule !

Cortina

ACTUL V

În curtea înflorită a unei case de la țară. În stînga — pridvorul. În dreapta — o masă, scaune, pomi primăvărateci, răzoare. Uluci verzi, cu portiță la mijloc. În fund, cer albastru, deasupra colinelor. În scenă, Camil și Lizi.

CAMIL (*citind un ziar*) : 23 aprilie... Lizi !...

LIZI (*care udă niște flori*) : Da...

CAMIL : Azi e tocmai o lună de cînd am ieșit din pușcărie...

LIZI : Ți-am spus să nu mai vorbim de asta...

CAMIL : Ba să vorbim, dragă, numai așa pot aprecia libertatea, primăvara ! Cînd te gîndești că am stat acolo șapte luni... lungi... de nu se mai sfîrșeau ! Și acuma s-au sfîrșit toate... Nu mai am groaza din București, frica de proces... de condamnare ! S-a isprăvit !... Sîntem amîndoi — în căsuța ta... Ce prostie ai făcut cînd ai vîndut-o — și ce cuminte ai fost, răscumpărînd-o ! Mă simt mai fericit ca primul om în paradis. Și unde mai pui c-am și jurnale ! Le-am citit pe toate — pînă și anunțurile. (*Se apleacă.*) Uite, pe ăsta nu-l văzusem încă... (*Ia un ziar și citește.*) „Cereți pretutindeni apa «Primaflora». O picătură pe-o batistă parfumează toată odaia. Două picături pe gingii, fac să treacă orice durere de dinți. Trei picături într-un pahar cu apă dau o limonadă delicioasă. Patru picături pe peria de cap opresc căderea părului. Cinci picături la încheieturi fac să-ți treacă orice dureri de reumatism"...

LIZI (*nerăbdătoare*) : Mai e mult ?

CAMIL : Pînă la o sută de picături...
LIZI : A-ha !... Şi ai de gînd să citeşti tot pomelnicul ?... Vezi mai bine ce spune la urmă...
CAMIL : „99 de picături fac să sară în aer trei locomotive."
LIZI : Dar o sută de picături ?
CAMIL : Nu-ţi mai spun, fiindcă e stupid... „O sută de picături dau un lustru strălucitor ghetelor şi caracterelor". Ăsta cu „Primaflora" n-o să se pricopsească niciodată, fiindcă nu ştie ce este măsura. Dacă s-ar fi oprit la cinci, avea şanse. Aşa, a inventat o sută de remedii extravagante. N-o să-l creadă nimeni. Am să-i cumpăr eu apa „Primaflora", o să-i schimb numele — „Flora-prima" de pildă — şi o lansez eu. Încă o afacere ; s-o notăm. Mi-am încheiat bilanţul pe ziua de azi ; acuma eu ce fac ?
LIZI : Cum ce faci ?
CAMIL : Am citit toate jurnalele... Ce fac eu acum ?
LIZI : Hai să ne plimbăm.
CAMIL : Am mai fost azi de două ori. Cred că de la prînz nu s-a schimbat încă peisajul...
LIZI : Atunci ajută-mi la udatul florilor...
CAMIL : Numai că-mi stropesc pantalonii... Şi apoi, mi-e cam lene să mă mişc de colo pînă colo...
LIZI : Ştii ce... Hai să prindem peşte, cu undiţa... Stăm un ceas la umbră de salcie... Să vezi ce frumos miroase zăvoiul !...
CAMIL : Dragă, de o lună tot miros zăvoiul şi n-am prins nici măcar o plevuşcă !... M-am săturat, pe onoarea mea că m-am săturat... „Viaţa la ţară" e bună cînd o spune Nottara pe scenă :

Locuinţa mea de vară
E la ţară...

Dar aşa, s-o trăieşti prea mult, n-are nici un haz.
LIZI : Nu cumva te plictiseşti ?
CAMIL : Şi încă cum !...
LIZI : Bravo !... Cînd am ajuns aici spuneai : „Uite paradisul !... Uite fericirea !... Nu mai plec !..." Şi acum ?
CAMIL : Dragă, şi lui Adam i s-a urît în Paradis, da'mie !... Mi s-a făcut dor de infern. Mă duc să mă ia dracu !...
LIZI : La Bucureşti, nu ?

CAMIL : Unde l-oi găsi !
LIZI : Şi mi-o spui aşa, cu simplicitate ?
CAMIL : Ştii că mie nu mi-a plăcut niciodată să complic lucrurile...
LIZI (*întinzîndu-i mîna*) : Drum bun dragă, la revedere !... (*Se face că iese.*)
CAMIL : Ia stai... ia stai... (*Lizi se opreşte.*) Cum pleci aşa ? Unde te duci ?
LIZI : Mă duc la baba Rada, să văd dacă nu i-au ouat găinile...
CAMIL (*ridică braţele, hamletian*) : O, mediocritate, numele tău e femeie !
LIZI : Da... şi cînd mănînci ouă proaspete nu mai strigi : mediocritate !...
CAMIL : Şi zi pleci aşa, hai ? Nu ţi-e frică ?
LIZI : Ce ?
CAMIL : Că te las... să mă duc la Bucureşti ?!
LIZI : Nu mi-e frică ! Ştiu eu că numai d-asta nu-ţi arde acum ! Gîndurile astea te prind aşa, cîteodată, cînd te plictiseşti... Da' ţi-e mult mai bine aici, lasă ! Viaţa de oraş te pătrunsese ca o otravă, dar încetul cu încetul, te-ai dezbărat de ea şi acuma eşti sănătos, eşti liniştit, eşti mulţumit... N-are decît să se uite cineva la tine, ca să vadă !
CAMIL : Se cunoaşte că judeci după tine... Fiindcă-ţi place ţie aici...
LIZI : Oh, da ! Îmi place ! Sînt fericită, cum n-am fost niciodată, cum nu credeam că este fericire... Să fiu numai cu tine, să te ştiu numai al meu, în mijlocul florilor şi fără teama că-ntr-o zi ai să te-ntorci iarăşi în frămîntarea Capitalei, vezi tu, siguranţa asta îmi odihneşte inima şi-mi întraripează sufletul... sînt fericită (*Întunecîndu-se :*) Uneori însă, cîte-o umbră s-abate peste lumina mea... S-ar putea totuşi că vro ispită nouă să-l cheme într-acolo... da... da... S-ar putea să-mi fie smuls, tîrît, aruncat iarăşi printre cei de ieri, printre rînjetele falşilor prieteni şi-ale duşmanilor ! Oh ! Atunci îmi vine să urlu de mînie, de revoltă, de disperare ! Nu ! Nu ! Dragul meu, nu-i aşa că n-o să ne despărţim ? Nu-i aşa că n-ai să te mai întorci acolo niciodată ? Spune-mi, spune-mi că mai avem o vară întreagă de stat aici şi că de

aici vom pleca tot amîndoi, tot singuri, spre alte ţări, spre alte mări...

CAMIL : Peste nouă mări şi nouă ţări, dragă, ca-n poveşti, dar cu o condiţie : să-mi mai dai o doză de otravă, că nu m-am vindecat de tot : mai dă-mi un jurnal.. un jurnălaş, acolo...

LIZI : N-ai citit destul ? Mai bine ia o carte !

CAMIL : Cărţile sînt lucruri moarte. Ce a fost, nu mă interesează... Eu vreau să trăiesc cu vremea mea. Jurnalele pentru mine sînt nişte instrumente muzicale, nişte fiinţe care vorbesc, care cîntă, care se mişcă. Într-o gazetă desfăcută eu aud tot vuietul Capitalei ; tropote de cai, discursuri politice, piese de teatru, şi certuri la colţuri de stradă. Se vede că otrava de care vorbeai tu adineauri nu e încă eliminată din organismul meu. Morfină, mai multă morfină cum a spus Goethe.

LIZI : Ai noroc de mine că sînt doctor bun ! Ţine !... (*De sub faţa de masă, a scos un ziar pe care i-l dă.*)

CAMIL : Mergi, îngere, mergi ! (*Lizi îl sărută, ca să plece.*) Vezi şi nu întîrzia mult la baba Rada... Ascultă, ouăle să fie proaspete, că dacă nu... (*Nu continuă fraza căci s-a înfundat în fotoliu, preocupat de ziar, pe care-l desface cu lăcomie. Lizi a ieşit.*) „Crima din piaţa Teatrului"... „O nouă premieră"... „Spînzuratul din Cişmigiu"... „D. Cuza şi chestia ovreiască"... Toate am să le citesc, toate... (*S-aude o trompetă de automobil. Camil sare şi aleargă la dreapta, să se uite pe cîmpie. Din stînga, intră Coco şi Costel, zgomotoşi.*)

COSTEL : Nu p-acolo !... P-aici !...

CAMIL (*se întoarce uimit*) : Ce surpriză !...

COCO : Aşa e că te-am denişat ?

CAMIL : Bravo !... Hei, ce surpriză plăcută !... Ia staţi !... (*Le oferă scaune.*) Ce vînt v-aduce prin pustietăţile astea ?

COCO : Am venit expré... pentru dumneata...

CAMIL : Ia tăceţi !

COSTEL : Parol !

COCO : Am venit să te luăm... Nu se poate să mai stai aici... Nu se poate !

COSTEL : Toată lumea te cere la Bucureşti... Ai o popularitate extraordinară, mai ales de azi-dimineaţă.

CAMIL : Azi-dimineaţă ? Da' ce s-a întîmplat ?!

COCO : St ! Nu trebuia să-i spui !

CAMIL : Da' ce e ? Ce e ?

COSTEL : Avem o noutate care să-ţi facă plăcere, dar nu ţi-o dăm decît dacă făgăduieşti că peste trei zile eşti instalat iar în mijlocul nostru !

CAMIL : Ah ; nu se mai prinde ! Vreţi să-mi repetaţi cupletul de la puşcărie : „Vino dragă, hai la Bucureşti ?" Cu mare regret, scumpii mei, dar vă anunţ că oricît de interesantă ar fi noutatea voastră, eu nu plec de aci !

COCO : *Tiens ! Tiens !...*

CAMIL : Mă simt aşa de bine în mijlocul naturii ! Voi care vă pierdeţi tinereţea în mijlocul infernului Capitalei, unde ţipă sirenele uzinelor, unde behăie automobilele, unde oltenii îţi împuie capul, voi nu puteţi aprecia farmecul vieţii de la ţară, nu !... Auzit-aţi voi pe Nottara declamînd pe Depărăţeanu :

Locuinţa mea de vară
E la ţară.
Acolo eu vreau să mor
Ca un fluture pe floare,
Beat de soare
Şi parfum încîntător !

Ei bine, viaţa la ţară e de o mie de ori mai frumoasă ca-n poezia lui Nottara. Preumblările dimineaţa, în faţa unui peisaj veşnic schimbător, pescuitul cu undiţa, la marginea zăvoiului, unde miroase a salcie tînără... udatul florilor, da, chiar acest lucru neînsemnat, udatul florilor, îşi are farmecul lui intim şi parfumat... Chiar găinile babei Rada, unde s-a dus acuma Lizi să caute ouă proaspete, au ceva patriarhal, ceva din atmosfera virgiliană... Şi voi vreţi să mă luaţi din paradisul ăsta şi să m-aruncaţi în Bucureştii voştri afurisiţi ? Da' ce să fac eu acolo ? Să trăiesc în mijlocul tuturor nerozilor de care sînt pline ciupercile astea veninoase ? (*Arată mormanul de ziare.*) Să văd pe spînzuratul din Cişmigiu ?! S-ascult piesele lui Duiliu sau discursurile lui Cuza despre chestia ovreiască ? Ah ! nu, dragii mei, de o mie de ori, nu !

COSTEL (*pe ducă, îi strînge mîna, clătinînd capul cu un aer macabru*) : Păcat dragă, păcat !...
COCO (*la fel*) : Păcat ! Adio !
AMÎNDOI : Condoleanţele noastre !... (*Se fac că ies.*)
CAMIL : Şi acum, puteţi să-mi spuneţi noutatea voastră, fiindcă mi-e tot una !
COSTEL : Ei bine, uite ce e : azi-dimineaţă, amicul nostru Swarz a primit o vizită neaşteptată...
CAMIL : Moartea ?
COSTEL : Nu... Comisarul de poliţie ! A fost arestat !
CAMIL : Nu mai spune !... (*În culmea bucuriei.*) Dar bine, asta însemnează reabilitarea mea, completa mea reabilitare !
COCO : Desigur !...
CAMIL : Dar bine, în cazul ăsta nevinovăţia mea e evidentă !
COCO : Strigă la cer !
COSTEL : E o victorie !
CAMIL : Da' de ce nu vorbiţi, frate ? De ce nu-mi spuneţi mai repede ! Ei, bată-vă să vă bată !... Zi aşa... a fost arestat !
COSTEL : Cum mă vezi şi cum te văd !
CAMIL : Şi o să fie condamnat ?
COSTEL : Te cred ! Cînd se hotărăşte poliţia să deranjeze pe un onorabil ca Swarz, nu e pentru nimica toată !... Noi, cum am aflat, nici n-am aşteptat ora trenului : am luat maşina şi *fuit* am venit să-ţi dăm noutatea.
CAMIL : Vă mulţumesc, dragi prieteni ! În sfîrşit, ziua dreptăţii a sosit şi pentru mine... Uff ! Răsuflu. Din toată inima răsuflu ! O mare greutate mi s-a luat de pe suflet... Conştiinţa mea nu putea să sufere pata asta. Abia acum îl înţeleg pe bietul Dreyfus, după ce l-au scos din Insula Dracului !... Da' ia spuneţi, cum l-au prins pe amicul ? Îl credeam invulnerabil !
COSTEL : Ştii că Swarz înfiinţase o agenţie de vîndut vite armatei...
CAMIL : Nu ştiu, dar n-are importanţă.
COSTEL : Onorabilul cumpăra boi şi vaci de la particulari şi le vindea statului. Cum se aranjase el cu statul nu ştiu, da' ştiu că nu vindea boul cu bucata, ci cu kilogramul — foarte ieftin, de altfel... Vitele erau cîntărite

în faţa unei comisii : atîtea kilograme — şi maistrul Swarz încasa chitanţa. A furnizat el aşa statului cam vreo trei luni : îi lăuda toată lumea patriotismul... Ce să vezi ? Dăunăzi, un inspector militar s-a apucat să mai cîntărească o dată vacile cumpărate peste zi : lipseau cîteva mii de kilograme... Încearcă el cîntarul — cîntarul bun. O zi, două, trei — şi-n fiecare zi vitele cumpărate dimineaţa, erau mult mai uşoare seara. Din cercetări în cercetări, foarte discrete, de altfel — s-a aflat că onorabilul Swarz, cu două ceasuri înainte de a duce vitele la cîntărit, le punea să lingă bolovani de sare... şi lingeau bietele vaci la sare, de le apuca o sete nebună... Apa era alături... şi se puneau, nene, boii şi vacile să bea la apă, pînă se umflau. Aşa că amicul Swarz vindea statului în loc de carne de vacă — apă limpede de izvor...
CAMIL (*Se tăvăleşte de rîs*) : E bună !... Asta e bună !...
COSTEL : Scandalul e mare ; sînt compromişi trei deputaţi şi un episcop. Prin ricoşeu, tu ai ieşit om mare : „Avea dreptate !" strigă toată lumea. Un ceas după arestarea lui Swarz, am primit vizita lui Paciurea, comisvoiajorul, care a spus că acceptă afacerea noastră cu conservele de cioară. Mi-a dat şi arvună : 100.000 lei. Ţine, jumătate. (*Scoate un pachet de bilete de bancă.*) Numără-le : sînt cincizeci de mii...
CAMIL : Serios, mă ? Fenomenal ! Ca-n basme ! Cînd am lansat afacerea cu ciorile conservate am rîs singur — şi acum !... În veacul nostru, toate sînt posibile ! Parcă visez !... Uite, istoria lui Swarz cu vacile : ideea era a mea.
COCO : Nu ne-ai spus...
CAMIL : Era să vă spui toate fleacurile ! Am trecut-o lui Păsărică, să-mi bat joc de el... mizerabilul m-a trădat ! El i-a vîndut-o lui Swarz... sînt sigur !
COSTEL : Vezi, dragă Camil : orice idee a ta, chiar o glumă, valorează milioane... Nu e păcat să te-ngropi aici ?!
CAMIL : Piei, Satano ! Nu mă duce-n ispită !
COCO : Ce zici, vii ?! Avem nevoie de geniul dumitale !
CAMIL : *Merci !* Am zece milioane — mi-ajunge !

COSTEL : Bine, nenorocitule, nu-ţi dai seama c-abia acum îţi începe cariera !? Eşti lansat, ai relaţii, îndrăzneală, fantezie...

CAMIL : Şapte luni de puşcărie... adaugă.

COCO : Nu contează ; din contră, ţi-a făcut mult bine... Prestigiul...

CAMIL : Prestigiul !

COCO : Firește... Jurnalele au protestat şi lumea te crede o victimă a ocultei...

CAMIL : Eu !?... Victima ocultei ?

COSTEL : Desigur ! După proces am reamintit ideile tale largi, ţi-am reprodus articolele împotriva reacţiunii şi a finanţei şi, mulţumită dulcei confuzii care domneşte în capul cititorilor de gazete, opinia publică e convinsă că un mare apostol a fost martirizat !...

CAMIL (*emoţionat, strîngîndu-i mîinile*) : Mersi !... Poate c-ai dreptate... Da... da... sînt o victimă ! S-o ştie toată lumea... (*Tare.*) Sînt o victimă a reacţiunii, domnilor ! Iată pe cine a trimis la închisoare un mizerabil ca Swarz ! Se face lumină ! Călăul intră-n puşcărie, iar victima inocentă e liberă din nou ! Virtutea triumfă, domnilor ! Strigaţi : trăiască justiţia !

COCO şi COSTEL : Trăiască justiţia !

CAMIL : Aşadar, credeţi c-am să pot ieşi în lume cu fruntea sus ?!

COSTEL : Pînă la cer !

CAMIL : Să protejez artele... să dau serbări... să fiu numit alteţă ?

COSTEL : Majestate, dacă vrei !

CAMIL : Să scriu la gazete ?

COSTEL : Şi-n *Monitorul Oficial !*

CAMIL : Admirabil ! Admirabil ! (*Calmat :*) Da' e vorba... cele şapte luni de puşcărie... cum dracu o să le uite lumea ?

COCO : Pardon, nu trebuie să le uite ! Din contră !... Dumneata însuţi trebuie să le tot aduci aminte... Să scrii mereu articole : *Amintiri din temniţă...* Să scoţi volume cu titlul : *Pe cînd eram la Văcăreşti...* Cînd stai de vorbă cu cineva să tot spui : „P-atuncea, eram închis..." „...În puşcărie aveam obicei să..." Aşa să faci, dacă vrei să te lase-n pace — să-i dai zor mereu cu suferinţele

dumitale, să ai aerul că te mîndreşti... că te-ai sacrificat !... Cel mult o să zică unii : prea se laudă şi Valonidy ăsta cu temniţa lui. Era inocent, ce e drept, dar asta nu înseamnă că trebuie să ne plictisească o viaţă-ntreagă ; şapte luni nu e mult !

CAMIL (*lui Costel*) : Pe onoarea mea, frate Costel, femeile au mai mult cap ca noi !... Continuă, scumpa mea, ţi-e gura aurită !...

COCO : Eu în locul dumitale, m-aş înscri în partidul democrat... Absolut ! Aş ţine discursuri, aş răsturna miniştri, guverne... N-are toată lumea norocul să fi fost la Văcăreşti !

COSTEL : Are dreptate.

CAMIL : Perfectă dreptate !...

COSTEL : Atunci, ne-am înţeles ?... Lucrăm iar, nu-i aşa ?

COCO : Şi numai cu noi ?

CAMIL (*entuziasmat*) : Desigur ! Desigur ! Mi-aţi deschis ochii — lupta, victoria, milioanele... strălucirea ! (*Privindu-i lung, cu teamă.*) Dragii mei, e bine ce fac eu acuma ? Ce e adevărat din tot ce mi-aţi spus ? Unde vreţi voi să mă tîrîţi ? N-ar fi păcat să las viaţa asta nouă... liniştea... şi să cad pradă propriilor mele farse ? Prea ar fi de tot, zău aşa !... Lăsaţi-mă să mă mai gîndesc...

COSTEL : Ai dreptate... să mai aşteptăm... De altfel, văd că ai vizite...

CAMIL : Vizite ? N-aştept pe nimeni... (*Se uită spre drum.*) Ei !... Ăsta e Păsărică ! Lume nouă ! P-aici, p-aici, maestre Păsărică !

PĂSĂRICĂ (*intră. E tuns, îmbrăcat simplu, poartă o servietă. Se închină profund*) : Vă salut !

CAMIL (*îi întinde mîna*) : Hei, da' ce e capul ăsta ? Parc-ai fi un şef de birou, maestre Păsărică ! (*Îi întinde mîna. Păsărică nu i-o dă pe a lui.*)

PĂSĂRICĂ (*grav*) : Rog pe alteţa-voastră să nu-şi rîdă de un biet om inofensiv...

CAMIL : Da' de ce mă iei la vale, Păsărică ? Adă mîna-ncoace !

PĂSĂRICĂ : Nu-ndrăznesc, alteţă !...

CAMIL : Ia ascultă, ai să isprăveşti cu alteţele, or te dau afară ?

PĂSĂRICĂ : Alteța-voastră poate să mă dea afară. Eu sînt la ordinele alteței-voastre...

CAMIL : Ei, da' știi că e serios ? (*Arată scaune lui Costel și Coco.*) Ia stați, ia stați alteților ! Vorbește omule, ce e cu tine ?

PĂSĂRICĂ : Înainte de a mă achita de misiunea cu care m-a însărcinat stăpînul meu, țin să mulțumesc alteței-voastre pentru tot binele pe care mi l-a făcut pîn-acum, și să-i cer iertare pentru orice supărare îi voi fi pricinuit în trecutul meu greșit. M-am crezut artist, ca mulți... Alteța-voastră mi-a spus-o de multe ori, și eu, nebunul, am crezut-o. Am deschis ochii, vai ! și am văzut că sînt victima unui vis fermecat. Pocăit, mi-am refăcut viața — adică mi-am făcut o viață — fiindcă n-aveam nici una — și astăzi, pot să mă laud că sînt un om care își cunoaște rostul pe pămînt. Din toată inima — vă salut !

CAMIL (*lui Costel*) : Vorbește bine ! (*Lui Păsărică.*) Și ce faci acuma ?

PĂSĂRICĂ : În urma plecării alteței-voastre în Italia...

CAMIL : Să trecem...

PĂSĂRICĂ : Eu am rămas fără nici un mijloc de trai. Prima mea faptă a fost o mișelie : am vîndut bancherului Swarz, pentru o mie de lei, invenția alteței-voastre cu vacile care ling sare...

CAMIL : Nu vă spuneam eu ?...

PĂSĂRICĂ : Îndurare !... Banii păcatului s-au isprăvit repede și aș fi murit de foame, cu familie cu tot, dacă nu ar fi intervenit domnul François, șambelanul alteței-voastre, care m-a luat în serviciul domniei-sale, și astăzi mă pot lăuda că-mi cîștig existența în mod onorabil, ca secretar particular al domnului François. (*Se înclină.*)

CAMIL : Felicitările mele ! François e un om admirabil. Unde e el acuma ?

PĂSĂRICĂ : Stăpînul meu trebuie să pice dintr-un moment într-altul... A rămas la gară să se ocupe de bagaje...

CAMIL : Ați venit cu trenul de 6 ?

PĂSĂRICĂ : Da, alteță !...

CAMIL : Ce se spune pe la București de mine ?

PĂSĂRICĂ : Ceea ce alteța-voastră merită : numai laude, numai regrete pentru dispretul cu care priviți Capitala.

COSTEL și COCO : Nu-ți spuneam noi ?

PĂSĂRICĂ : Societatea „Tinerimea literară" și „Junețea artistică" v-au ales președinte de onoare...

CAMIL : Ia ascultă, Păsărică, te-ai învoit cu Costel și cu Coco să vă bateți joc de mine ? Știi că farsele nu-mi plac decît atunci cînd le fac eu...

PĂSĂRICĂ (*demn*) : N-am văzut pe doamna și domnul de la ultima serbare a alteței-voastre.

COCO : E adevărat !... (*În fund apare François.*)

CAMIL : De altfel, am să vă văd eu dacă glumiți sau nu !... (*Către François, care salută profund și nu înaintează.*) Ia ascultă, François, e adevărat că „Tinerimea literară" și „Junețea artistică" m-au ales președinte de onoare ?

FRANÇOIS : Alteță, mi-au ajuns la ureche unele rumori, dar nu cred că alteța-voastră are vremea să se ocupe de mărunțișurile acestea ; alte președenții, mult mai înalte, solicită înalta favoare a acceptațiunei alteței-voastre !

CAMIL : Ăsta e mai tare ca toți !... Să știți că ori visez, ori înnebunesc... Lizi !... Lizi !... Vino, de mă trezește !...

FRANÇOIS : Nu ! Alteța-voastră nu visează ! Însoțit de secretarul meu, domnul Păsărică, am făcut o călătorie de cîteva luni în Epir... Tot poporul n-are decît un vis : să vadă pe alteța-voastră încoronată cu cununa strămoșilor, în vechea Capitală a lui Skanderbeg. (*Păsărică îi întinde servieta ; François scoate un teanc de hîrtii.*) Am aici cincizeci de petiții, iscălite de fruntașii celor 50 de orașe și sate principale ale Epirului. Fiecare act poartă sigiliul primăriei, școalei și preotului respectiv, susținînd candidatura alteței-voastre !

CAMIL : Dar bine, François ! Dumneata ești extraordinar !

FRANÇOIS : Nu sînt decît un macedonean recunoscător și credincios stăpînului său.

CAMIL : Și dacă eu nu vreau, dacă nu pot să fiu prinț al Epirului ?!

FRANÇOIS : Am prevăzut și acest eveniment dureros. După ce mi-am isprăvit călătoria am fost... (*Oprindu-se :*) Dar nu știu dacă pot vorbi lucrurile acestea importante...

CAMIL : Vorbește, François, vorbește... Aici sînt numai prieteni și tot ce fac eu, fac la lumina zilei. Să se știe !

FRANÇOIS : La sfîrșitul călătoriei mele, am făcut o vizită ducelui de Mont-Valerien, candidat la tronul Epirului, i-am expus rezultatul anchetei mele și i-am ex-

primat temerea că poate alteța-voastră va refuza coroana. Dacă prințul refuză — îmi zise, textual, ducele — sînt gata să-i ofer două milioane de franci, dacă se însărcinează să mă recomande celor 50 de primari, 50 preoți și 50 de învățători care îi susțin candidatura.

CAMIL : S-a făcut !... Adu !...

FRANÇOIS : N-am întreaga sumă, alteță... am numai a zecea parte, precum și angajamentul alteței-sale ducele de Mont-Valerien...

CAMIL : Bine. Scrie ducelui că aprob. Adică nu. Îi scriu eu singur. Între oameni de rangul nostru, așa se face !

COSTEL : Felicitările mele, scumpe prietene !...

COCO : Oh !... Prințule ! Ce onoare să strîng mîna asta, care refuză, cu atîta eleganță, un sceptru și o coroană ! (*Face o reverență.*)

COSTEL (*entuziasmat*) : Mai spune ! Mai spune acum că rostul tău e să uzi flori și să prinzi pește, la umbră de sălcii !...

CAMIL : Dragii mei, asta e o zi foarte importantă, cea mai importantă din viața mea... Nici nu-mi vine să cred... Lucruri cărora nu le dădeam decît o importanță secundară, iau acuma proporții extraordinare... Visurile devin realități... Cum aș mai putea rămîne aici ? Aveți dreptate ! Oricît aș vrea să renunț la viață, evenimentele nu mă lasă !... Se vede că așa mi-o fi scris !... (*Intră Lizi, care, dînd cu ochii de vechi prieteni, dă un mic țipăt de dezagreabilă uimire ; un ou pe care-l ținea în dreapta, îi scapă din mînă și se sparge.*)

CAMIL : Ait ! Stricași bunătate de ou !

LIZI (*gîngăvind*) : Nu m-așteptam... Atîta lume...

COCO : Cădem în plină idilă !... *Bonjour* Lizi ! (*Îi întinde mîna.*)

LIZI : Bună ziua, domnișoară... (*Cu mai multă căldură, întinzînd mîna lui François.*) Bună ziua François... (*François se înclină. Păsărică, care se ține respectuos la o jumătate de pas în spatele lui François, se înclină și el.*) Păsărică, nu ?... Și dumneata, domnule Costel, iertați-mă... nu v-am văzut...

CAMIL : Închipuiește-ți, dragă, prietenii noștri au venit să-mi dea tot felul de vești bune... Coco îmi spune că

Swarz a fost arestat azi-dimineață. Costel îmi aduce 50.000 lei, Păsărică mai multe președenții, iar François tronul Epirului... Nu-i așa că mă răsfață ?!

LIZI (*fără entuziasm*) : Firește, firește... Ce păcat însă că nu poți primi nimic din toate darurile astea minunate !

CAMIL : Da' de ce păcat ? Primesc, dragă, primesc tot !

LIZI : Să lăsăm glumele...

CAMIL : Nu glumesc de loc, draga mea... Vorbesc foarte serios. Veștile pe care mi le-au adus amicii m-au umplut de bucurie și de mîndrie. Reabilitarea mea e completă. Gloria mea începe. Aș fi nebun dacă le-aș da cu piciorul...

LIZI (*îngrijorată*) : Și ai de gînd să...

CAMIL : Da, am de gînd să mă întorc la București și chiar de astă-seară !...

LIZI : Foarte bine ! Foarte bine ! (*Izbucnește în plîns și cade pe un scaun cu fața-n mîini, cu spatele la public. I se văd umerii zguduiți de suspine. Camil face semne discrete celorlalți, ca și cum le-ar spune : „Tăceți, lăsați pe mine ; am s-o conving !" Îi conduce pînă la portiță, apoi se întoarce și pune mîna pe umărul Lizii.*)

CAMIL : Lizi, fii cuminte... Nu mai plînge... ascultă-mă... sîntem singuri. (*Lizi ridică ochii.*) Draga mea, de ce nu te gîndești tu bine ? De ce scena asta tragică ? N-ai nici un motiv. Haide, șterge ochișorii ăștia frumoși și ascultă-mă !...

LIZI (*cu vocea înecată de plîns, frămîntîndu-și batista*) : Nu mai vreau să aud nimic... Vrei să pleci, bine... Eu nu te țin... Du-te...

CAMIL : Nu așa ! Nu cu lacrămi ! Să vorbim ca doi oameni cu mintea întreagă... Ce rău vezi tu în întoarcerea la București ?

LIZI : Dar bine, de-atîtea ori mi-ai spus ce groază ți-e, ce dezgust de tot ce te așteaptă acolo... Și uite... abia ai schimbat două-trei vorbe cu... prietenii tăi...

CAMIL : Ai spus „prietenii tăi" ca și cum ai vrut să zici „complicii tăi".

LIZI : Ei da, complicii tăi, dacă vrei ! Ți-au vorbit un sfert de ceas și tot regretul, toată pocăința, s-au dus !... Icoana unei vieți cinstite, liniștite, tot visul meu țesut în șapte luni de grea singurătate, toate s-au năruit, s-au spulberat

în vînt !... S-au dus planurile noastre de viitor, călătoria, repausul, munca spornică, uitarea greşelilor trecute, renaşterea ! Minciună !... Toate erau minciuni... Nu poţi să renunţi la viaţa de aventuri ! Nu ! Ai nevoie să fii linguşit, să fii minţit, să minţi şi tu la rîndul tău, să-nşeli — să fii înşelat ! Nervii tăi cer să fie biciuiţi de insulte, de rîsul batjocoritor, de ingratitudinea unui Păsărică şi a altora ca el, îţi trebuie laude şi disprețul lumii — fără ele nu poţi trăi ! Şi cum nu pot să te schimb, şi aşa cum eşti, nu te vreau — de aceea, bun rămas, dragul meu, du-te unde-ţi place... fă ce-ţi place ! Adio ! (*Vrea să iasă.*)

CAMIL : Lizi !...

LIZI (*întorcîndu-se*) : Ce vrei să-mi mai spui !?... Ce ai să mai inventezi ? Că mă iubeşti ? Ştiu eu cum mă iubeşti !... Nici nu era nevoie de venirea „prietenilor" tăi, ca să văd că ţi s-a urît cu mine — că te-ai săturat — că mă disprețuieşti !

CAMIL : Destul, Lizi !... Asta n-o permit ! În ce limbă vrei să-ţi spun, şi de cîte ori, că tu mi-eşti singurul prieten... Să vorbim prieteneşte... judecă şi tu. Oamenii ăştia mi-au adus reabilitarea, perspectiva unui viitor strălucit... Am oare dreptul să-i refuz şi să mă îngrop în pustietatea asta ? Sînt eu un om care la 30 de ani zice „bun rămas" vieţii şi se retrage la ţară să prindă peşte cu undiţa ? Dar bine dragă, asta e sinucidere în rate ! Prefer asfixia cu mangalul, că e mai repede !

LIZI : La urma urmei, ai dreptate !... La ce să te mai plictisesc ? Judecam după mine... Fiindcă idealul meu era o viaţă modestă, departe de zbuciumul Capitalei, credeam că şi visul tău e acelaşi. M-am înşelat... Nu trebuie niciodată să impunem voinţa noastră celorlalţi. Nici tu, însă, nu căuta să-mi impui voinţa ta. Vrei să pleci, pleacă ! Eu nu te urmez...

CAMIL : Ei vezi, asta, nu ! Fără tine, nu plec.

LIZI : Cu mine nu poţi să stai aici — atunci ?

CAMIL : Atunci — te iau cu mine !

LIZI : Nu !

CAMIL : Scurt ?

LIZI : Scurt !

CAMIL (*convingător*) : Glumeşti ! N-o să mă laşi tu pe mine între toţi tîlharii ăştia. Vrei să mă bage în ocnă ? Fără tine mă pierd, înţelegi ? (*Îi apucă mîinile.*) Dacă mă laşi singur, tu ai să fii răspunzătoare de căderea mea... Tu eşti îngerul meu cel bun. Eşti singura fiinţă care crede în mine şi în care am credinţă. De le tine am învăţat că poţi să munceşti, să prosperi, fără să-ţi mînjeşti mîinile. Nu mă lăsa, îţi jur, ori de cîte ori voi încerca ceva, am să te întreb întîi pe tine. Dacă zici da, bine. Nu ? Nu ! Şi n-am să încerc decît lucruri curate. Îţi jur ! De altfel afacerile curate sînt mai productive decît cele care frizează codul penal. Toate necazurile mele mi-au venit din mizerabilele 100.000 lei ale lui Swarz. Milioanele de mai tîrziu nu mi-au adus nici o plictiseală. Îţi dau cuvîntul meu că din ce în ce, am să aleg, am să purific, am să tind spre o ţintă înaltă toate întreprinderile mele. Cu cît suma va fi mai mare, cu atît mijloacele vor fi mai idealiste ! Să vezi dacă n-am s-ajung, cu vremea, unul din stîlpii societăţii şi membru al Academiei de ştiinţe morale !

LIZI : Să rîd — sau să plîng de toate cîte-mi spui ?

CAMIL : Să rîzi, draga mea ! Viaţa e făcută pentru rîs şi veselie... De ce atîtea îngrijorări ? Sîntem tineri, bogaţi, ce ne mai trebuie ?! Lacrămile astea vreau să fie cele din urmă ! Ca să-ţi dovedesc că sînt un om serios, încep viaţa mea nouă luînd mînuţa asta dulce şi întrebîndu-te : vrei să fii nevasta mea !

LIZI (*cu teamă, cu neîncredere, cu bucurie*) : Camil !

CAMIL : Da... da... m-am gîndit mult. E cea mai bună soluţie... Primeşti ?

LIZI : Camil, sînt foarte tulburată... mă simt mişcată de gestul tău... sînt fericită... Dar nu mai pot rămîne cu tine... Eu înţeleg altfel viaţa. Tu rămîi singur. Eu te-aş încurca. De aceea, Camil, îţi spun : la revedere ! Chiar : Adio !

CAMIL : Frumos ! N-am ce zice ! Mă laşi singur. Nu ţi-e frică c-am să mă pierd fără tine ?

LIZI : Nu ! Ai să-ţi găseşti alţi consilieri de felul tău.

CAMIL : Eu nu-ţi spun nici „Adio !", nici măcar „la revedere !" Fiecare cu destinul lui.

Cortina